

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет мистецтв
Кафедра образотворчого мистецтва

«Допущено до захисту»
Завідувач кафедри
_____ Пильнік Р. О.
«__» _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____
«__» _____ 2023 р.

**ВИКОНАННЯ ДЕКОРАТИВНИХ КОМПОЗИЦІЙ У ТЕХНІЦІ
КОЛАЖУ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ
ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА**

Кваліфікаційна робота
студента факультету мистецтв
групи ОМм-22
здобувача вищої освіти
ступеня «магістр»
спеціальності 014.12 Середня освіта
(Образотворче мистецтво)
Токарчука Микити Олександровича
Керівник: ст. викладач
Балюк Л.В.
Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS __ Кількість балів ____
Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)
Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Микита Токарчук, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавав і не одержував недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомлений. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. МОРФОЛОГІЯ КОЛАЖНОГО МЕТОДУ	8
1.1. Поняття колажу. Його місце в історії мистецтва	8
1.2. Концептуальний аналіз техніки колажу.....	16
1.3. Культурний вплив колажного мистецтва на художнє вираження та сприймання світу.	23
Висновки до розділу 1.....	28
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНО-ТВОРЧОЇ РОБОТИ	29
2.1. Виразні можливості форм та матеріалів у практиці колажування.....	29
2.2. Зародження ідеї та формування задуму кваліфікаційної роботи.....	40
2.3. Пошуки композиції, розробка тонально-колористичного вирішення.....	44
2.4. Поетапне виконання серії декоративних композицій «Флюїдні ритми міста» у техніці колаж.....	45
Висновки до розділу 2.....	51
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕМИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ	53
3.1. Дидактичні засади впровадження колажу на заняттях з мистецтва НУШ.....	53
3.2. Методичні рекомендації щодо розвитку художніх здібностей учнів засобами колажу. Розробка плану-коспекту заняття за темою.....	58
Висновки до 3 розділу.....	66

ВИСНОВКИ	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	69
ДОДАТКИ	75
Додаток А.....	75
Додаток Б.....	78
Додаток В.....	82
Додаток Г.....	87
Додаток Д.....	89

ВСТУП

Сучасне мистецтво, зі своєю безмежною різноманітністю виразних засобів, завжди шукає нові шляхи для вираження ідей та емоцій. Серед цих інноваційних підходів виокремлюється колаж та колажність як метод, який використовується художниками для створення унікальних візуальних образів.

У сучасному мистецтві та культурному контексті, колажне мистецтво виступає як важливий феномен, що визначає сприйняття та відображення світу. Його роль і значення постійно розширюються, викликаючи неабиякий інтерес як серед художників, так і серед тих, хто вивчає мистецтво та його різні аспекти.

Сучасне художнє середовище визначається множинністю творчих підходів та естетичних методів, які використовуються для вираження мистецтва. Одним з таких методів є колаж, що став предметом інтенсивного дослідження та поглибленого аналізу в останні десятиліття [31].

Естетико-історичне підґрунтя методу колажу виявляється в його еволюції від витоків у ранніх художніх експериментах до сучасного використання в різних сферах мистецтва. Використання фрагментів, об'єднання різних матеріалів та створення нових образів через колаж відображає не лише естетичну цінність, але й комплексність історичних та культурних впливів на творчий процес.

Попри існування різних підходів та варіацій методу колажу, важливим є розуміння його коренів у художній та культурній спадщині. Історичний аналіз та естетичне осмислення колажу дає змогу усвідомити його місце та значення у сучасному мистецтві..

Актуальність дослідження: Сучасна культура постійно еволюціонує, виробляючи нові форми виразу та комунікації. У цьому контексті, колаж та колажність, як метод творення, знаходяться на передньому краї інновацій, дозволяючи художникам виражати свої ідеї через комбінацію різних матеріалів і зображень.

Актуальність дослідження полягає в розкритті глибинного сенсу цього методу, вивченні його історичного коріння та визначенні впливу на сучасне мистецтво[31].

Колаж як метод в мистецтві та викладанні є одним із важливих засобів творчого вираження, що відображається в різних аспектах сучасного культурного середовища. Цей метод, який базується на комбінуванні різних матеріалів, елементів та форм для створення нових образів, заслуговує на увагу та вивчення як з точки зору мистецтва, так і з погляду педагогічних практик.

Також варто зазначити, що вивчення колажу на уроках мистецтва в школі є актуальним і важливим у зв'язку із сучасними вимогами до освіти та розвитку учнів. Це потужний інструмент для розвитку творчості та уяви учнів. Мистецтво колажу дозволяє їм використовувати різноманітні матеріали та створювати нові образи, використовуючи власну уяву та креативність [15].

Крім того, колаж являє собою сучасну форму мистецького виразу, що відображає сучасні тенденції та може бути платформою для вираження сучасних ідей та почуттів учнів. Виготовлення колажу розвиває моторику та технічні навички учнів, оскільки вимагає вміння працювати з різними матеріалами, вирізати, склеювати та компоувати елементи.

Це також інтердисциплінарний вид мистецтва, який може об'єднати різні види мистецтва та навчати учнів працювати в різних контекстах. Крім

того, колаж може стати засобом для вираження соціальних та особистих тем, що сприяє розвитку емпатії та соціальної свідомості.

Вивчення мистецтва колажу на уроках мистецтва у школі сприяє розвитку критичного мислення, оскільки вимагає аналізу обраних матеріалів та їх контексту. Це також стимулює самовираження та самовибір учнів, оскільки дозволяє їм вільно виражати свої ідеї та обирати способи втілення свого мистецького виразу[15].

Мета дослідження: висвітлення естетико-історичних аспектів колажного методу в мистецтві, а також виявлення його впливу на формування художнього образу в сучасному художньому та освітньому середовищі, практичне втілення художнього задуму в матеріалі та розробка плану-конспекту уроку відповідно до теми дослідження.

Згідно меті були поставлені наступні **завдання дослідження:**

1. Аналіз історії виникнення та розвитку колажного мистецтва.
2. Визначення основних течій та рухів, що впливали на розвиток колажного методу.
3. Окреслення ключових характеристик колажу та механізмів його взаємодії з глядачем.
4. Виконати художній твір; описати його поетапне виконання.
5. Визначити дидактичні засади впровадження колажу на заняттях з мистецтва.
6. Укласти методичні рекомендації щодо розвитку художніх здібностей учнів засобами колажу та розробити план-конспект заняття.

Об'єктом дослідження є колаж в еволюції розвитку його жанрово-стилістичних та технологічних аспектах.

Предметом дослідження виступають технологічні, стилістичні, композиційні та концептуальні принципи побудови колажу, та методичний аспект впровадження даної техніки у освітніх закладах за методиками НУШ.

Методи дослідження: Для досягнення поставлених завдань використовувалися комплексні методи дослідження, такі як бібліографічний

(робота з літературними джерелами), теоретичний (аналіз, синтез, порівняння, систематизація літератури, що досліджувалася), художньо-мистецтвознавчий аналіз робіт провідних митців, емпіричний, дедуктивний.

Практичне значення одержаних результатів.

Викладений матеріал може бути використаний для подальшої науково-дослідницької діяльності фахівців різного художнього профілю, а також як методичний матеріал для організації роботи на заняттях різних типів з курсу «Графіка», «Історія мистецтв», «Композиція», «Художньо-прикладна графіка».

Структура кваліфікаційної роботи: складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел, який налічує 65 позицій та додатки. Основний зміст викладено на 64 сторінках. Повний обсяг кваліфікаційної роботи становить 94 сторінки.

РОЗДІЛ 1. МОРФОЛОГІЯ КОЛАЖНОГО МЕТОДУ

1.1. Поняття колажу. Його місце в історії мистецтва

Походження терміну "колаж" виводиться з французького слова "collage", що означає "приклеювання" [58]. Цей метод у мистецтві передбачає приклеювання на основу різних матеріалів, що відрізняються від самої основи. Анрі Матісс охарактеризував колаж як "малювання за допомогою ножиць". У колажі змиті межі між реальністю та ілюзією. Він може набувати форми сюжетної, абстрактної або асоціативної композиції. Це дозволяє творам мати ефект образної різкості та парадоксальності [30].

Колаж виник у першій половині 20 століття і став популярним видом вираження в мистецтві. Цей метод використовується для створення нового об'єкту чи зображення шляхом об'єднання різних матеріалів чи елементів. Матеріали для колажу можуть включати фотографії, вирізки з газет, тканини, фарби та інші об'єкти.

Колаж дозволяє художнику експериментувати з формами, текстурами та контекстами, створюючи унікальні та інноваційні твори. Відмінною особливістю колажу є те, що він може поєднувати реалістичні та абстрактні елементи в одному творі, створюючи ефект візуального ілюзійонізму та глибини (Рис. А. 1.1.). Цей метод дає художнику велику свободу та можливість вираження свого творчого бачення [32].

Крім того, колаж може бути використаний як засіб візуальної ностальгії чи рефлексії, оскільки він може включати в себе різні елементи з минулого, або ж виражати відносини між різними об'єктами і концепціями. Також, він дозволяє створювати абстрактні образи, в яких реальність і фантазія взаємодіють, створюючи унікальні візуальні імпресії.

Колаж з'явився у мистецтві давно і розповсюдився не лише в сфері образотворчого мистецтва, але також у музиці, літературі та поезії. Цей технічний прийом також використовувався для побутового та декоративного призначення. Наприклад, у європейських хроніках XVIII століття згадуються колажі, виготовлені з крилець метеликів, які створювали черниці в

монастирях. Один із прототипів колажу можна відслідкувати у звичайному гербарії [23].

Приємом колажування виконує подвійну роль: з одного боку, в межах "високого" мистецтва, відповідаючи естетичним і художнім орієнтирам, а з іншого - в контексті масової побутової культури, виступаючи як достатньо простий метод декорування простору, - і ця концепція залишається актуальною й нині (Рис. А. 1.2.).

В історії європейського мистецтва ідея формування цілісного художнього образу з елементів, які зазвичай не мають спільного значення, можливо, вперше з'явилася в епоху бароко, представлена в маседуанах - "овочевих портретах" , створених художником Арчімбольдо (Рис. А.1.3.). У цих творах використовувалися атрибути людської діяльності, такі як овочі, фрукти, квіти, інструменти та книги. Хоча ця колажність є умовною, сам факт подібних експериментів свідчить про можливість інтерпретації первинної різноманітності фрагментів як цілісності з новим, виокремленим значенням. Маседуан, незважаючи на включені в нього компоненти, залишався портретом, а не просто натюрмортом чи набором овочів [17].

Подальший розвиток колажу був тісно пов'язаний зі зростанням серійного виробництва. У XIX столітті на вулицях великих європейських міст почали з'являтися численні афіші та оголошення. З частим наклеюванням один на одного, вони створювали своєрідні яскраві та хаотичні колажі. Розвиток поліграфії відкривав можливість використовувати частини друкованого тексту як з інформаційною, так і з декоративною метою. Ці елементи часто використовувалися для прикрашання "жіночих альбомів". З часом, колажі також включали у себе фотографії, особливо після того, як технологія виготовлення фотокарток стала доступнішою. Зокрема, зі здешевленням технології виготовлення скла, картинки та композиції під склом стали невід'євир частиною тогочасних інтер'єрів [13].

У XIX столітті техніки колажу з'явилися у домашніх альбомах та авторських книгах Крістіана Морґінштерна (1905 року). У сферу мистецтва

колаж був введений як формальний експеримент кубістами, футуристами і дадаїстами. У ХХ столітті цей метод розвивали Жорж Брак, Пабло Пікассо, Хуан Гріс. Також до художників художників, які працювали з колажем, можна додати імена таких майстрів, як Джон Гартфілд, Макс Ернст, Йоганнес Іттен, Ман Рей, Ханна Хех, Курт Швіттерс [11].

Експерименти Ганса Крістіана Андерсена з колажем у ХІХ столітті стали цікавим прикладом колажного мистецтва. Найвідомішою його роботою є чотиристулковий екран, над яким він працював протягом великого періоду - з 1837 року до кінця свого життя. Він поступово заповнював його різноманітними репродукціями та вирізками, часто з портретами відомих людей і друзів. Для Андерсена цей екран став концентрованим образом минулого, який відтінювався такими якостями колажу, як мемуарність та здатність безпосередньо пов'язувати глядачів із певною подією, образом або річчю, зберігаючи пам'ять про неї. Цей проект став важливим для самого автора і для його аудиторії, створюючи унікальний зв'язок із минулим через зібрані елементи. Пізніше, в іншому часовому контексті, Пабло Пікассо також відкрив виразність старих предметів, які несли на собі слід (*memorabilia*) людського життя (Рис. А. 1.4.). Таким чином, обидва художники застосовували колаж як засіб вираження і збереження пам'яті через об'єднання різних елементів у єдиний художній контекст [17].

В історії мистецтва, новий етап функціонування та модифікацій техніки колажу збігається із зародженням і розвитком модернізму і авангарду. При цьому використання колажу стає теоретично обґрунтованим і зумовлюється конкретним естетичним завданням в рамках кожного окремого мистецького напрямку.

Мистецтво модернізму та авангарду, такі як кубізм, футуризм, конструктивізм, дадаїзм, використовували колаж як засіб вираження новаторських ідей і концепцій. Художники цього періоду використовували колаж для розриву з традиційними формами та вираження нових способів уявлення світу. Кожен мистецький напрям вносив свої особливі модифікації в

техніку колажу, використовуючи її як засіб вираження своїх конкретних естетичних та філософських поглядів [4].

Цей період став часом експериментів і творчого вибуху, коли художники впроваджували нові підходи до форми і змісту, а техніка колажу стала потужним засобом вираження ідей, що підкреслювало інноваційний характер того часу в мистецтві [9].

Художники-авангардисти використовували прийом колажу в різних художніх формах, таких як об'єкти мистецтва, картини, театральні костюми, графіка, плакати, а також у створенні авторських книг. До числа творців, які вдало використовували колаж, входять Давид Бурлюк, Василь Єрмилов, Борис Косарєв, Казимир Малевич, Анатолій Петрицький, Володимир Татлін, Ель Лисицький, Олександр Родченко [1]. Це були інноваційні підходи, що надавали їхнім творам особливої естетичної та концептуальної глибини, а також відображали дух та енергію періоду авангарду.

Колаж, як цілісний мистецький прийом, виникає в синтетичному кубізмі як результат експерименту та виклику традиційним методам зображення. За визначенням Луї Арагона, це був той вид мистецтва, що кинув виклик живопису, а також виявився одним з ключових моментів еволюції кубізму і мистецтва модернізму загалом. Наразі невідомо, хто використав цей метод першим - Жорж Брак чи Пабло Пікассо, адже їх роботи, створені між 1907 та 1914 роками, не підписано й не датовано, і кожен з них згодом виголошував, що саме його колаж був першим. А трохи згодом колажі з'являються у творчості й інших представників кубізму - Хуана Гріса, Робера Делоне (Рис. А. 1.5.) [21].

У світі мистецтва кубізм, що визначався програмним методологізмом та рефлексивними настановами, є однією з найбільш філософськи артикульованих течій. Емоційна тональність його формальних експериментів відзначалася критичним сприйняттям рубежу XIX і XX століть. Кубізм орієнтувався на створення нової художньої концепції дійсності та розклад образотворчої системи.

У пошуках нового виразного засобу, який би найбільш вдало зміг передати предметність, Пабло Пікассо об'єднав свої зусилля з Жоржем Браком. Ключовою частиною кубістичного доробку стали натюрморти, де предмети конфліктували, зіштовхуючись один з одним. Тут починає розвиватися і еволюціонувати колажний принцип як художній прийом [18].

Синтетичний кубізм визначався площинністю своїх робіт. Живопис уже не імітував об'єм через перспективу, а використовував наявну площинність, створюючи двовимірний еквівалент тривимірного зображення. Кубісти намагалися пояснити фізичний факт своєї площинності та подолати цю площинність аналітичним розкладанням форм.

Новаторські ідеї кубізму також поклали початок колажному принципіві. Велика частина їхнього доробку включала графічні позначення, такі як літери, цифри та нотні знаки. Ці елементи не лише підсилювали площинність, але й заважали руху форм у глибину, створюючи розрив між поверхнею та об'єктом зображення. Особливу роль у цьому відігравали написи та уривки тексту, що імітували друковані матеріали. Зазначимо, що це стало актуальним у часи розвитку інформаційних засобів, таких як газети, телефони та телеграфи [3].

Між 1911 і 1912 роками художники Жорж Брак і Пабло Пікассо почали впроваджувати різноманітні матеріали, такі як пісок, вугілля, залізо та інші, у свої картини (Рис. А.1.6.). Цей новаторський прийом, названий використанням "матеріальної субстанції", спрямовував увагу художників на поверхню та фактуру, які стали основними для їхніх творів.

Брак вперше наклеїв на полотно шматки штучного дерева, виходячи за межі імітації його структури живописними засобами. У той самий період Пікассо зробив свій перший колаж, використовуючи клейонку, наклеєну на малюнок. Відтак, почалося використання вклеєних текстів та уривків з газет у творах кубістів.

У результаті у картинах кубістів сформувалася система площин, між якими розкладався предмет. Цей процес одночасно був синтезом, що дозволяв

вдало зображати предмет у синтетичному просторі. Цей простір не імітує реальність, а абстрагує елементарні форми до ідентифікаційних знаків, представляючи собою відмову від єдиного образотворчого простору, що був винайдений разом із перспективою.

Набуті можливості синтетичного простору активно використовувалися кубізмом, зокрема у творах пізнього Пікассо. Важливим елементом є поєднання зображення та ідеї зображення в кубістичних колажах.

Колаж є унікальним мистецьким винаходом кубізму, здатним викликати різні рівні інтерпретації, зокрема застосовується структуралістський підхід, де його елементи розглядаються як знаки. Розалінд Краусс визначає колаж як перший приклад систематичного дослідження умов знакової репрезентації в історії мистецтва.

Колаж виступає як метамова візуального, переносячи дослідження позаособистісних функцій художньої форми на рівень безособистісних дій мови. Застосовується в різних мистецьких напрямках, включаючи дадаїзм, де він служить простором асоціативної свободи і відкритий для інтерпретації, що породжує зсуви в значеннях і уможливорює використання різних матеріалів. Дадаїстські колажі відрізняються від кубістичних за композиційними принципами та стратегією використання, де колаж розглядається як простір асоціативної свободи і гри значень. Крім того, експерименти з використанням колажів у дадаїзмі впливають на статус художника, перетворюючи його на "монтажника", що компонує картину з готових фрагментів, тим самим пропагуючи випадковість у творчості [23].

Дадаїстський колаж є важливим винаходом, що уперше реалізується в аплікаціях Ганса Арпа (Рис. А. 1.7.) та берлінському дадаїзмі. Колаж розглядається як спосіб створення нової єдності, яка поєднує різноманітні елементи з газет, фотографій, та інших об'єктів. Він служить інструментом демонстрації парадоксального відродження реальності через процес її руйнування. Дадаїсти відмовляються від попередніх художніх здобутків та використовують колаж для співвіднесення твору і реальності. Курт Швіттерс

є важливою постаттю в дадаїстському колажі, розширюючи його застосування на мерц-малюнки, мерц-картини та мерц-скульптури, відзначаючись активною діяльністю в галузі рекламної графіки (Рис. А. 1.8.). Його творчість впливає на наступні авангардистські напрями, зокрема, на поп-арт і "новий реалізм" [56].

Художні прийоми дадаїзму, такі як колаж, комбінування об'єктів та "реді-мейд" Марселя Дюшана (Рис. А. 1.9.), визначили подальший "поворот до об'єкта" і розмиття меж між мистецтвом і реальністю в мистецтві 50-60-х років ХХ століття. Колаж, який тимчасово вийшов з активного використання, відроджується у поп-арті. Англійський поп-арт виникає від "Незалежної групи" і відрізняється використанням колажного принципу, який стає ключовим у творчості Річарда Гамільтона (Рис. А. 1.10.). Поп-арт в США розвивається під впливом американського абстракціонізму 50-х років, зокрема асамбляжів Роберта Раушенберга та Джаспера Джонса (Рис. А. 1.11).

Колаж також стає ключовим методом у хепенінгу, який виникає як театральне втілення колажного принципу. Хепенінг сприймається як мистецтво безоглядних зіставлень і використовує колаж як засіб створення ситуацій та подій у просторі під час визначеного періоду часу. Крім того, колаж виявляє вплив на театр, акціонізм, мистецтво перформансу, розширюючи своє використання у постмодернізмі, де він стає універсальним принципом організації культурного і текстуального простору [48].

У другій половині ХХ століття українські художники-концептуалісти, такі як, Вагрич Бахчанян, Юрій Лейдерман, Олександр Лісовський, Анатолій Степаненко, Валентин Хрущ, активно використовували техніку колажу у своїй творчості. Їхні колажі, створені із різних матеріалів та об'ємні рельєфні композиції, базувалися на контрастах між гладким і шорстким, блискучим і матовим, прозорим і глиняним. Ці твори сприяли розвитку уваги до текстур та їхньої візуальної та тактильної виразності, а також сприяли розвитку образності мислення. Використання техніки колажу дозволяло художникам експериментувати з різними матеріалами та формами, створюючи вражаючі

твори, які поглиблювали сприйняття образів через поєднання різноманітних текстур і візуальних ефектів[10].

Сергій Параджанов, визнаний режисер і майстер кінематографу, також вирізнявся творчим використанням колажу в своїй роботі. У процесі створення своїх фільмів він часто впроваджував колажі для вибудовування кадрів та образів персонажів. Цей художній підхід дозволяв йому створювати вражаючі візуальні композиції та надавати своїм роботам унікальний характер. Колажі в творчості Параджанова стали одним із визначальних елементів його унікального художнього стилю (Рис. А. 1.12) [53].

Техніки колажу різноманітні і можуть бути застосовані в різних мистецьких напрямках.

1. Наклеювання: Основна ідея колажу - це наклеювання різних матеріалів на підкладку. Це може бути папір, картон, полотно чи інші матеріали.
2. Декупаж: Це техніка колажу, яка включає в себе наклеювання зображень на поверхню та їх подальше покриття лаком чи фарбою для створення ефекту об'ємності.
3. Асембляж: Використовує вже готові предмети та з'єднує їх у новий контекст, створюючи несподівані комбінації та композиції.
4. Цифровий колаж: Застосування комп'ютерних програм для створення колажів із цифрових зображень та графіки.
5. Монтаж: Використання фрагментів фотографій чи інших зображень для створення нового, часто абстрактного, образу.
6. Текстурний колаж: Включає в себе використання матеріалів з різними текстурами, такими як тканини, папір, шпалери, для створення багатопланових і візуально насичених творів.
7. Фотомонтаж: Використання фотографій та їх обробка для створення нового зображення, яке може включати елементи різних фотографій.
8. Кольоровий колаж: Спеціальний акцент на використанні кольорів та їх впливу на емоційний вираз твору [36].

Різні техніки колажу, вказують на багатогранність та широкий спектр можливостей цього мистецького прийому. Колаж як інноваційний та універсальний засіб виразу в мистецтві, пройшов еволюцію від витоків у кубізмі та дадаїзмі до активного використання в сучасних художніх практиках. Звертаючи увагу на інформацію, яка вказана вище, можемо зробити висновок про важливість та актуальність техніки колажу у мистецькому процесі, її роль у трансформації та інноваціях, а також вплив на розвиток художніх стилів на різних етапах історії мистецтва.

1.2. Концептуальний аналіз техніки колажу

Техніка колажу, як важливий елемент образотворчого мистецтва, стала об'єктом уваги концептуального аналізу, спрямованого на розкриття її значущості, впливу на сприйняття образів та формування нових смислових конструкцій. Філософія техніки колажу включає в себе різноманітні аспекти, такі як деконтекстуалізація та реконтекстуалізація, фрагментарність та цілісність, асоціації та контекстуалізація, пародія та культурний код, а також питання автентичності та віртуальності [34].

Деконтекстуалізація та реконтекстуалізація є ключовими поняттями, що визначають техніку колажу в образотворчому мистецтві. Ці процеси грають важливу роль у створенні нових смислів та вражень у сприйнятті глядача. Деконтекстуалізація означає вилучення об'єктів з їх первісного оточення, тоді як реконтекстуалізація передбачає їхнє нове об'єднання у зміненому контексті [33].

Деконтекстуалізація полягає у виокремленні об'єктів, текстів чи зображень з їхнього звичного оточення. Цей процес руйнує звичні межі об'єктів, дозволяючи їм існувати в новому контексті та взаємодіяти з іншими об'єктами без урахування їхнього первісного призначення чи значення. Це створює новий простір для інтерпретації та сприйняття.

Реконтекстуалізація в техніці колажу є процесом, в якому виокремлені об'єкти об'єднуються в новий контекст, створюючи нові зв'язки та відношення.

Цей етап творчого процесу визначає, як предмети взаємодіють між собою та як їхні нові комбінації можуть мати варіативні смислові конструкції. Реконтекстуалізовані об'єкти отримують нові розміри значення та змінене сприйняття.

У колажному мистецтві, художник, виокремлюючи об'єкти з їхніх первісних контекстів, намагається надати їм нове життя, новий зміст та нові можливості для взаємодії. Ця свобода перетворення об'єктів викликає у глядача новий спосіб розглядання, породжуючи несподівані асоціації та емоційні реакції.

Історія мистецтва багата прикладами творчого використання деконтекстуалізації та реконтекстуалізації в колажі. Від дадаїстських експериментів з вирізаними словами та фрагментами до сучасних арт-проектів, де об'єкти піддаються трансформації через їхню нову спільну експозицію.

Деконтекстуалізація та реконтекстуалізація визначають основну філософію даного виду мистецтва, яка полягає в створенні нових сенсів через переосмислення та перетворення об'єктів. Ці процеси дають художнику можливість виражати та сприймати світ невиборчим чином, розкриваючи глибину інтерпретації та унікальність художнього вираження.

Концептуальний аналіз колажу дає можливість розглянути його взаємодію з фрагментарністю та цілісністю. Сама техніка, розриваючи цілісність образу, навмисно відображає реальність у фрагментах та частинах, відповідно до природи складного та розчленованого світу. Однак, в той же час, колаж створює нові форми цілісності, об'єднуючи різні фрагменти в єдине художнє полотно [33].

Фрагментарність полягає в розчленуванні реальності на окремі частини, що подаються в новому контексті. Цей процес передбачає використання різних фрагментів – будь то фотографії, текстури чи графічні елементи – для створення нового цілого. Фрагменти можуть втрачати своє первісне значення, стаючи елементами більш широкого художнього об'єкту.

Цілісність в колажі виникає тоді, коли окремі фрагменти об'єднуються в єдиний художній об'єкт. Це створює новий, синтезований образ, в якому різні елементи взаємодіють між собою, формуючи цілісний смисловий конструкт. До того ж цілісність може бути досягнута через ретельний відбір та аранжування фрагментів таким чином, щоб вони взаємодіяли між собою в гармонійний спосіб.

У техніці колажу, фрагментарність та цілісність створюють специфічну естетику, що дозволяє художникові експериментувати зі сприйняттям глядача. Фрагментарність може викликати цікавість і підтримувати динаміку в сприйнятті, тоді як цілісність надає об'єкту стабільність і повноту.

Фрагментарність та цілісність в колажній техніці не тільки взаємодіють, але і доповнюють одна одну, дозволяючи художнику трансформувати реальність, створюючи нові способи сприйняття та враження. Ця динамічна взаємодія стає ще одним ключовим аспектом творчого процесу в мистецтві колажу, розширюючи можливості виразності та експериментації.

Аналізуючи колажне мистецтво крізь призму концептуального бачення також необхідно зазначити те, що вона здатна до породження різноманітних асоціацій та контекстуалізації. Розміщення вирізаних елементів в новому контексті сприяє виникненню образів, які можуть викликати широкий спектр асоціацій та внести важливий внесок у рефлексію над сутністю та взаємозв'язками об'єктів [37].

Асоціації в колажі виникають при сприйнятті глядачем окремих елементів, які можуть викликати різні образи, ідеї або емоції. Цей ефект створюється через використання різноманітних об'єктів, текстур і фотографій, які можуть мати різні конотації для різних осіб. Асоціації відкривають смислове поле, дозволяючи глядачеві вільно інтерпретувати та взаємодіяти з твором мистецтва.

Контекстуалізація в свою чергу полягає в умілому вплетенні окремих елементів у специфічний контекст твору. Це може включати в себе розташування фрагментів у певному порядку, зміну їхнього масштабу чи

обробку так, щоб вони взаємодіяли між собою із заздалегідь задуманим ефектом.

У техніці колажу, асоціації та контекстуалізація взаємодіють, визначаючи смислове наповнення твору. Асоціації можуть залучати глядача до активного участі у створенні історії чи сприйнятті образу. Контекстуалізація, у свою чергу, направляє ці асоціації, надаючи їм специфічний культурний, соціальний або історичний фрейм.

В колажному мистецтві, художники використовують асоціації та контекстуалізацію для створення різноманітних шарів смислу та враження. Ця взаємодія надає глядачеві можливість поглибленого осмислення та власного тлумачення кожного елемента твору.

Асоціації та контекстуалізація стають невід'ємними елементами в колажі, які формують художнє враження та надають твору глибину та значення. Ця взаємодія створює простір для творчої відповіді глядача, розширюючи можливості інтерпретації та розуміння.

Концептуальний аналіз колажного мистецтва включає розгляд його ролі в пародії та культурному коді, які надають творам не лише художню цінність, але й розширюють діапазон сприйняття глядача. Використання елементів пародії дозволяє викликати переосмислення та критику шляхом відтворення та модифікації вже існуючих образів. Спосіб включення культурних артефактів в колаж допомагає створити власний мовний код, який вимагає від глядача розшифрування та взаєморозуміння [35].

Пародія в колажі - це своєрідна гра з кліше та стереотипами, що відзначається використанням відомих образів та елементів з метою комічного або іронічного підкреслення їхнього первинного значення. Цей прийом не лише надає твору гумористичного відтінку, але й викликає рефлексію над культурними конвенціями.

Культурний код проявляється у використанні символів, архетипів та ікон, які вже мають визначене значення в суспільстві. Ці елементи стають

часткою загального культурного досвіду і використовуються для створення нового контексту та семантичних шарів у творі.

У техніці колажу, пародія та культурний код взаємодіють, формуючи іронічні, алегоричні або саркастичні образи. Колажист використовує знайомі символи та образи, надаючи їм новий контекст або поєднуючи їх у несподіваній комбінації, що викликає не лише визнання, але і здивування.

Пародія та культурний код надають колажам не лише естетичну цінність, а й глибокий культурний смисл. Ця взаємодія дозволяє художникам висловлювати свої думки щодо сучасності, викликаючи обговорення та рефлексію.

Багато відомих колажистів використовують пародію та культурний код у своїх роботах. Це може бути імітація відомих картин, підтекстові посилення на поп-культуру чи критика сучасних соціокультурних явищ.

Використання пародії та культурного коду додає глибини та комплексності творам. Ці елементи стають засобами висловлення не лише художніх ідей, але й культурних, соціальних та політичних коментарів, роблячи колаж не тільки об'єктом естетичного сприйняття, але і важливим артефактом сучасного мистецтва.

Концептуальна аналітика техніки колажу також звертає увагу на питання автентичності та віртуальності. Як відображення світу, де реальність та віртуальність переплітаються, колаж створює питання щодо сутності та значення об'єктів у новому контексті, а також викликає створення віртуальних світів, де об'єкти отримують нові, іноді фантастичні, властивості. Поняття автентичності та віртуальності в контексті техніки колажу розкриває глибокі шари взаємодії між реальністю та ілюзією в художньому вираженні [40].

Автентичність виявляється у використанні реальних об'єктів та матеріалів, що втілюють аспекти реального світу. Художник взаємодіє з реальністю, використовуючи її складові для створення нового, але в той же час зберігаючи елементи первинного контексту.

Віртуальність у колажі проявляється у здатності художника створювати ілюзію нового контексту, де об'єкти та образи отримують нове значення. Використання технік обробки, зміни масштабів чи перетворення звичайних предметів в інші дозволяє перенести глядача в інший, віртуальний світ.

Автентичність та віртуальність не існують незалежно одне від одного; вони взаємодіють, створюючи унікальний ефект. Реальні об'єкти вписуються в новий контекст, перетворюючись у символи або абстракції, тоді як віртуальні елементи можуть отримувати матеріальність через вибір конкретних текстур та фактур.

Глядач має активну роль у сприйнятті колажу, бо йому доводиться розрізняти між реальністю та створеною ілюзією. Він вступає в діалог з твором, розгадуючи його палітру реальності та вигадки.

Сучасні технології, такі як графічні редактори, розширюють можливості художника у створенні віртуального контексту в колажі. Це поєднання традиційних матеріалів та цифрових технік відкриває нові перспективи в області візуального мистецтва.

Автентичність та віртуальність у техніці колажного мистецтві формують динамічну взаємодію між реальністю та ілюзією. Ця взаємодія не лише збагачує художній вираз, але й активізує участь глядача, роблячи кожен твір унікальним переживанням.

Концептуальний аналіз техніки колажу розкриває її не лише як метод мистецького творчості, але й як потужний інструмент формування смислових конструкцій та рефлексії над сутністю образів. Ця техніка, здатна деконтекстуалізувати та реконтекстуалізувати, працює як мовний код, що породжує нові асоціації та культурні контексти. Такий концептуальний підхід розкриває глибину і значущість техніки колажу в мистецтві [40].

Техніка колажу у світі мистецтва представляє собою унікальний спосіб вираження художника, що завдяки характерним особливостям притаманним

саме цьому виду мистецтва відкриває широкі можливості для вираження філософських ідей [47].

Перша особливість полягає в тому, що колаж активно взаємодіє з технологічним прогресом, і віддзеркалює ставлення сучасних художників до техніки. Використання цифрових засобів, обробка фотографій та інші сучасні методи утворюють експресивний образ, що символізує роль техніки в сучасному мистецтві.

Наступна особливість даного виду мистецтва – це індивідуальний підхід та творча свобода. Він виокремлюється своєю здатністю виражати індивідуальність художника. Кожен колаж – це вираз особистого підходу до вибору матеріалів та їх комбінування, що дозволяє художникові вільно виражати свою творчу ідею.

Також слід виділити співвідношення реальності та фантазії як одну з окремих особливостей даного виду мистецтва. Техніка колажу створює особливий простір для висловлення філософських поглядів на співвідношення реальності та фантазії. Шаржі, абстракції та перетворення реальних об'єктів у фантастичні образи допомагають художникам виразити свої власні уявлення та розуміння світу [64].

Інтертекстуальність та культурна взаємодія: техніка колажу підсилює інтертекстуальний аспект у мистецтві, дозволяючи художникам взаємодіяти з різними стилями, жанрами та культурними контекстами. Це відкриває двері для вираження культурного розмаїття та інтеграції різних ідей у мистецтво.

Відзначаючи філософське значення техніки колажу в мистецтві, можемо визначити, що ця художня техніка відіграє ключову роль у сприйнятті, вираженні та розумінні сучасної культури. Здатність колажу взаємодіяти з технологічним прогресом відображає новаторський підхід сучасних художників, які вільно користуються цифровими інструментами та традиційними матеріалами [63].

Індивідуальний підхід та творча свобода підсилюють унікальність та експресивність творчості, дозволяючи художникам виражати свою

особистість через унікальний вираз. Концептуальне значення колажу проявляється в здатності створювати нові реальності та перетворювати відомі об'єкти у фантастичні образи, відкриваючи простір для рефлексії над природою реальності та уявою.

Техніка колажу також філософічно відображає питання споживання і відходів, підносячи екологічні аспекти в сучасному суспільстві. Художники, через свої творіння, спонукають глядачів переосмислити своє споживання та його вплив на природу.

Інтертекстуальність та культурна взаємодія відкривають нові горизонти для вираження культурного розмаїття та інтеграції різних ідей у мистецтво. Колаж стає платформою для взаємодії стилів, жанрів та культурних контекстів.

Зазначений концептуальний аналіз значення техніки колажу підкреслює його значущість у сучасному мистецтві та як інструмент для висловлення та розуміння філософських аспектів суч

1.3. Культурний вплив колажного мистецтва на художнє вираження та сприймання світу

Культурний вимір колажного мистецтва є важливим аспектом для розуміння того, як ця художня техніка впливає на сприйняття світу та як художники використовують колаж для вираження культурних аспектів.

Колаж, як художній засіб, виступає не лише як сукупність зліплених елементів, але і як мова, яка передає глибокі культурні виміри та враження. Ця техніка розкривається як засіб спілкування художника з глядачем, передаючи значення, традиції та сучасність через унікальний вираз колажу [63].

Використання різноманітних елементів у колажі дозволяє художникам створювати мову символів та образів. Кожен елемент може нести в собі глибокий культурний зміст, висвітлюючи конкретні значення або традиції. Колаж дозволяє трансформувати культурні контексти, змішуючи елементи різних культур в одному полотні. Це створює нові культурні синтети та

підкреслює універсальність візуальної мови колажу. Художники використовують колаж для вираження культурних тем та визначення їхнього власного сприйняття світу. Від політичних коментарів до архітектурних перспектив, колаж відображає різноманіття ідей та підходів. Текстові елементи у колажі виступають як частка його мовної сутності. Вони можуть бути використані для передачі конкретних ідей, створення асоціацій або навіть зміни контексту, впливаючи на сприйняття та розуміння картини. Колаж стає інструментом для інтеркультурної комунікації, сприяючи взаєморозумінню між різними культурами. Це особливо важливо в сучасному світі, де глобалізація вимагає нових форм висловлення, здатних об'єднувати різноманітні культурні вирази [29].

Колаж, як культурна мова, допомагає перетворювати враження, ідеї та традиції в естетичний вираз. Він стає майданчиком для спілкування між різними культурами, дозволяючи відзеркалювати та висловлювати різні культурні нюанси та перспективи. Культурний вплив колажного мистецтва відкриває нові можливості для творчого обміну і розуміння універсальної культурної мови, яка об'єднує глядачів у спільному розумінні світу.

Розкриття культурних взаємозв'язків у колажному мистецтві виявляється як процес, що об'єднує різноманітні культурні елементи, традиції та перспективи, створюючи візуальну мову, що сприяє взаєморозумінню та відкриттю нових глибин значень.

Колаж дозволяє художникам об'єднувати елементи різних культур в одному полотні. Це створює унікальні взаємозв'язки, що свідчать про готовність художника досліджувати та взаємодіяти з різними культурними виразами. Елементи, використані у колажі, можуть створювати культурні асоціації, які викликають емоції та асоціюються із специфічними традиціями чи історією. Це надає роботам глибокий культурний контекст. Художники можуть використовувати культурні символи у колажі для створення нових, інтегрованих змістовних образів. Це може бути спробою викликати обговорення про культурні аспекти та їх вплив на сучасне суспільство. Колаж

може слугувати місцем зустрічі різних культур, де різні елементи об'єднуються в новий спільний наратив. Це сприяє розширенню культурного діалогу та розумінню. Елементи, які художник включає у колаж, можуть викликати асоціації з культурною пам'яттю. Використання архівних фотографій чи інших матеріалів може бути способом переосмислення минулого та його взаємозв'язку з сучасністю [26].

Розкриття культурних взаємозв'язків у колажному мистецтві стає своєрідним мостом, який об'єднує різноманіття та багатство різних культур. Художники, використовуючи колаж як інструмент виразу, активно сприяють взаєморозумінню та утворенню нових, спільних культурних ніш, де кожен елемент є важливою частиною багатосферного образу світу.

Відображення культурної реальності у колажному мистецтві визначається здатністю художників використовувати різноманітні культурні елементи для створення візуальних наративів, які розкривають складність та багатство сучасної світової культурної сцени.

Колаж дозволяє вплітати в одне полотно різноманіття культурних елементів, таких як фотографії, тексти, символи тощо. Це створює багатоплановий образ культурної реальності, відображаючи різні аспекти сучасного життя. Колаж може відобразити реальність співіснування різних культур у сучасному світі. Об'єднання різних елементів у спільному просторі дозволяє художникам підкреслити різноманіття та взаємодію культурних впливів. Художники в колажах можуть висвітлювати культурні зміни та еволюцію. Використання елементів з різних епох або порівняння старих та нових образів може бути способом відзначити трансформації в культурному середовищі. Колаж може відображати архітектурну та географічну реальність різних культур. Використання фотографій або ілюстрацій архітектурних пам'яток чи природних пейзажів допомагає створити візуальну культурну картку. Художники можуть відображати сучасні культурні тенденції та явища у своїх колажах. Це може бути віддзеркалення моди, музичних течій,

технологічного прогресу тощо, що характеризує сучасний культурний ландшафт [24].

Відображення культурної реальності у колажному мистецтві відкриває перед глядачем унікальні визначення та інтерпретації сучасного світу. Колаж допомагає художникам висловлювати різні аспекти культурної дійсності, надаючи своєрідний погляд на різноманіття та динаміку сучасної культури.

Сприймання світу через призму колажу є унікальним інтерпретивним процесом, що дозволяє глядачам та художникам розглядати та розуміти реальність через змішання різноманітних елементів та контекстів у візуальному форматі.

Колаж використовується як візуальний лінгвістичний код, який дозволяє створювати власну "мову" для вираження ідей та сприйняття світу. Елементи колажу стають словами, які взаємодіють між собою, формуючи нові візуальні висловлювання. Глядачі взаємодіють з колажем, розглядаючи його окремі елементи та спілкуючись з різноманітним образів. Цей інтерактивний процес сприяє активному сприйняттю та осмисленню різних аспектів світу. Колаж створює можливість виразити мультиперспективність сприйняття світу. Різні елементи можуть вказувати на різні точки зору, дозволяючи глядачам розглядати та оцінювати теми з різних позицій. Художники використовують колаж для трансформації реальності, перетворюючи відомі елементи в нові контексти. Це може викликати рефлексію над тим, як ми сприймаємо та конструюємо своє оточення. Колаж дозволяє глядачам створювати власні наративи та історії, інтерпретуючи відображену реальність через свої власні переживання та досвід [27].

Сприймання світу через призму колажу надає унікальний спосіб розглядати та взаємодіяти з навколишнім світом. Ця техніка дозволяє створювати власні смисли та конструкції реальності, сприяючи глибшому та більш інтенсивному сприйняттю різноманітності світового оточення.

Колаж, як мистецька форма, часто виступає не лише як естетичний об'єкт, але й як засіб вираження культурних коментарів, що ставлять питання, висвітлюють проблеми та коментують наш сучасний світ.

Художники використовують колаж для вираження своїх думок та поглядів на різноманітні культурні теми. Це може включати соціальні, політичні, економічні та інші аспекти, які художник вважає важливими для коментування.: Колаж часто використовується для соціальної критики та сатири, коментуючи певні аспекти сучасного суспільства. Злиття різних образів може створювати сильні символи, які висвітлюють протиріччя або абсурдність певних ситуацій. Художники можуть використовувати колаж для актуалізації культурних питань та проблем. Відображення сучасних подій та тематики дозволяє створити візуальний коментар, що стає реакцією на події часу. Художники можуть переосмислювати культурні символи та контексти через колаж. Вони створюють нові асоціації, викликаючи глядачів розглядати звичні елементи під новим кутом зору. Колаж може слугувати засобом коментування гендерних та етнічних аспектів культури. Шаржі, об'єднання різних елементів, можуть висвітлювати нерівності чи розглядати питання ідентичності [22].

Колаж, як культурний коментар, допомагає художникам висловлювати свої погляди на світ та викликати реакцію глядачів. Ця форма мистецтва взаємодіє з культурою, створюючи візуальні наративи, які стають інструментами для обговорення, рефлексії та критики сучасних культурних явищ.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що колажне мистецтво відіграє важливу роль у формуванні та трансформації культурного ландшафту. Відбиваючи та коментуючи нашу культурну реальність, колаж стає відмінним інструментом для творчого обміну і взаєморозуміння в сучасному світі

Висновки до 1 розділу

Зважаючи на інформацію, викладену у досліджених джерелах, місце колажу в історії мистецтва можна узагальнити так: колаж являє собою унікальну техніку, що розвивалася протягом століть, відображаючи еволюцію мистецтва та візуальної культури. Він виник у початкових формах як частина дадаїзму та кубізму у ХХ столітті, а згодом став важливим елементом багатьох художніх напрямів, таких як сюрреалізм, поп-арт та постмодернізм.

Історико-культурний аналіз техніки колажу вказує на його універсальність та здатність до розмаїття інтерпретацій. Колаж, як мистецький засіб, дозволяє поєднувати різні матеріали та ідеї, створюючи нові сенси та відкриваючи простір для філософського роздуму про співвідношення частини та цілого, ідентичності та контексту.

Культурний вплив колажного мистецтва на художнє вираження та сприймання світу відображається у його здатності відтворювати та коментувати сучасні реалії. Колаж стає засобом візуального вираження культурних, політичних та соціальних проблем, відбиваючи різноманіття поглядів та ідей у сучасному світі та сприймаючи їх у новому контексті через об'єднання різноманітних образів та концепцій.

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ВИКОНАННЯ ПРАКТИЧНО-ТВОРЧОЇ РОБОТИ

2.1. Виразні можливості форм та матеріалів у практиці колажування

Сучасний підхід до формоутворення у жанрі колажу сприяє виникненню строкатого розмаїття технік колажу, кожна з яких спрямована на створення унікальних та виразних творів. Колаж, як мистецька форма, відзначається не лише технічною вправністю художника, але й його здатністю відтворювати витоки сучасної естетики та відповідати на філософські виклики сучасного світу. Кожна колажна техніка відкриває перед художниками унікальні можливості для вираження власних концепцій та висловлення культурних, соціальних та емоційних вимірів. Це виступає не лише як формальний елемент, але як спосіб виразити індивідуальність та реагувати на динаміку сучасного світового сприйняття. Сутність кожної колажної техніки глибоко проникає в сучасне мистецтво, виходячи за рамки лише візуальних аспектів.

Наприклад, фотоколаж не лише поєднує зображення, але й акцентує на трансформації ідентичності та розмаїтті фігур соціокультурного контексту [36]. Цифровий колаж, використовуючи віртуальні простори та інструментарій графічних редакторів, розкриває можливості для експериментів та інновацій у створенні візуальних надбудов. Традиційний паперовий колаж, незважаючи на свою контекстуальну зрілість, виступає як місце конfluенції різних матеріалів, що відображає глибину та різноманітність культурних контекстів. Це своєрідний діалог із минулим, де кожен шар паперу стає частиною темпоральності що плине стати історією. Деколаж, як концептуальна техніка, використовує випадкові чи обдумані об'єднання матеріалів, створюючи новий контекст та значення. Технічно, це може включати в себе використання фізичних об'єктів, текстур та фотографій, що, після обробки та змішування, формують складні візуальні наративи. Це

відкриває шлях для спонтанних інтерпретацій та забезпечує глибокий контекстуальний підтекст [31].

Усі зазначені техніки колажу надають мистецтву можливість переосмислення, експериментування та вираження нових смислових шарів. Технічні особливості кожної з них формують унікальні можливості для митців, вказуючи на глибину і розмаїття сучасного мистецтва в контексті колажної експресії. В сучасному мистецтві фотоколаж виявляється особливою сферою, де основні композиційні закони та графічні елементи поєднуються з унікальними властивостями фото технічних засобів, цифрових та аналогових, що народжують унікальну й виразну художню мову та конституують художній образ. Ця техніка є важливою гілкою у родинному дереві колажних технік, базується на майстерному об'єднанні фотографій в єдиний композиційний вислів. [17] Техніка використовує вибіркоче відображення та розміщення фотографічних елементів для створення нового зображення. Виразність фотоколажу полягає у спроможності художника відігравати роль візуального редактора, обираючи та розміщуючи зображення відповідно до власної концепції.

Розглянемо, як основні конститутивні графічні елементи задіюються у техніці фотоколажу, та як властивості використовуваних матеріалів формують його естетичну виразність; Точка, як базовий графічний елемент, у фотоколажі виступає в ролі фотографічних об'єктів, що є основними «точковими» компонентами твору. Вибір точок, їх розташування та взаємодія між ними визначають динаміку та напрямки внутрішнього естетичного потоку. Лінія, втілена в різних текстурах та формах фотографій, стає конструктивною основою композиції. Вона дозволяє створювати різноманітні лінійні зв'язки між елементами, формуючи графічні структури та акцентуючи концептуальні аспекти твору.

Пляма, як графічний елемент, визначається величиною, формою та колоритом використовуваних фотографій. Вона служить основним визначальним елементом композиції, здатним викликати відчуття об'єму,

глибини та різноманітності в контексті фотоколажу. Властивості матеріалів, таких як текстури, глянець фотографій, глибина чорного та насиченість кольорів, впливають на естетичний вимір фотоколажу. Текстурні властивості фотографій можуть створювати відчуття реалізму або, навпаки, абстракції. Глянець та насиченість кольорів визначають яскравість та емоційну інтенсивність візуального враження. [21]

Розглянемо деякі приклади технік та прийомів, які використовуються візуальними редакторами для досягнення естетичної повноти художнього твору у техніці фотоколажу, їх композиційний та естетичний впливи. Один із ключових аспектів концептуальної виразності – це вибір і обробка фотографій. Технології редакторів дозволяють маніпулювати світлом, тінями та кольорами, створюючи виразні образи. [33]. Наприклад, застосування градієнтів чи кривих для коригування контрасту може створити динаміку між елементами та підкреслити ключові концептуальні аспекти твору.

Одним з ефективних прийомів є використання масок та прозорості для плавного переходу між об'єктами, що додає глибини та динамічності. Наприклад, за допомогою масок можна створити ефект переходу від одного образу до іншого, що підкреслить певну конкретну тему чи дію в колажі, виражаючи концепцію через візуальний зв'язок. Окремий акцент можна зробити на техніці «double exposure» або подвійної експозиції. Цей прийом дозволяє об'єднувати дві або більше фотографії в одному кадрі, створюючи неочікувані асоціації та поглиблюючи концептуальний зміст. Технології графічних редакторів дозволяють об'єднувати різні фотографії в одній композиції. Це створює можливість об'єднувати різні часові рамки, створюючи новий естетичний контекст.

Наприклад, фотографії різних епох та стилів можуть зливатися в єдину виразну сцену, яка передає концептуальні ідеї та емоції. Ефективний візуальний вплив може бути досягнутий за допомогою технік, що відображають текстури, таких як «overlay» чи «texture blending». Ці прийоми

дозволяють додавати різноманітність до поверхонь та створювати унікальні ефекти, що сприяють виразній гармонії в колажі.[33]

Паперовий колаж залишається важливою технікою, основою на традиційному підході. Об'єднання різних шарів паперу дозволяє художникам створювати різноманітні образи, починаючи від абстрактних до реалістичних, виражаючи власний художній погляд. Паперовий колаж, незважаючи на свою традиційність, виступає як місце конfluенції різних матеріалів, що відображає глибину та різноманітність культурних контекстів. Це своєрідний діалог із минулим, де кожен шар паперу стає частиною історії.

У традиційному колажі, використання матеріалів з різними фактурними, текстурними та контекстуальними властивостями є ключовим елементом для досягнення концептуальної та візуальної виразності. Матеріали стають будівельними блоками, які колажист використовує для створення унікальної мови свого твору, передаючи ідеї та концепції через власне тлумачення обраного матеріалу. Один з важливих елементів цієї техніки – це використання матеріалів з різними фактурними характеристиками. Наприклад, використання гладких, металевих елементів поряд із грубими, текстильними поверхнями може створити цікавий контраст [20]. Це не лише поглиблює візуальний ефект, але й додає новий шар інтерпретації, спонукаючи глядача задуматися над зв'язками між різними аспектами твору. Тектурні властивості матеріалів відіграють важливу роль у формуванні виразності. Дерев'яні відрізки, тканини або вибіркоче застосування фарби можуть створити відчуття тривимірності та додаткового об'єму. Наприклад, використання текстури дерева може надати відчуття природності, тепла або навіть витонченої елегантності, залежно від контексту.

Контекстуальні властивості матеріалів, такі як їх походження або історія, також можуть мати величезний вплив на виразність. Використання античних фотографій поруч із сучасними зображеннями створює ефект часового контрасту та взаємодії епох. Це може підкреслити концептуальні аспекти твору, звертаючи увагу до динаміки часу та культурного розвитку.

Процес трансформації матеріалів у цілісну композицію включає етапи вибору, обрізання та аранжування. Виразні метаморфози відбуваються при взаємодії різних матеріалів у єдино вираженому творі, де кожен елемент виконує свою роль у створенні гармонійної інтеграції. Розглянемо цю взаємодію більш детально, аналізуючи технічні та естетичні аспекти. Змішування матеріалів з різними текстурними властивостями дозволяє створити багатогранний зовнішній вигляд твору. Наприклад, використання гладкої білизни разом із структурованим деревом створює враження сполучення м'якості та природності. Створення контрастів у фактурі, таких як поєднання м'яких тканин із грубими металевими елементами, підкреслює різноманіття поверхонь та додає динамічність колажу [33].

Використання технік ламінації дозволяє створювати шари та глибину в творі. Різні шари можуть взаємодіяти за допомогою прозорих матеріалів, надаючи колажу мистецьку глибину. Поєднання матеріалів з різною кольоровою палітрою може створювати гармонійні чи контрастні ефекти, що впливають на емоційну сприйнятливність глядача. Взаємодія матеріалів визначає композиційний баланс твору. Правильне розташування та взаємодія елементів допомагають створити гармонійний вигляд та визначають фокус у творі. Різні матеріали можуть нести свою історію, або викликати метафоричні асоціації. Наприклад, використання відходів або старих елементів може вказувати на перетворення та відновлення. Взаємодія різнорідних матеріалів у традиційному колажі не лише визначає технічні аспекти творення, але й створює естетично насичені та концептуально багатогранні твори мистецтва. Поєднання текстур, фактур та кольорів допомагає художникові виражати ідеї та емоції, розкриваючи глибину та унікальність свого мистецтва [41].

Аналоговий колаж зі змішаними техніками (mixed media), як ланковий жанр, визначається виразним синтезом різноманітних медіумів, що дозволяє створювати твори, що вирізняються глибокою художньою значущістю та складною композиційною структурою [9]. Поєднання акрилового та масляного живопису, графічних нарисів м'якими матеріалами, такими як

сангіна, вугілля, пастель, а також технік крафтового друку, таких як тейп принтінг, акриловий трансфер та гелі принтінг, в сукупності з різноманітністю фактур, текстур та контекстуальних засобів, створює вражаючий художній вимір. Взаємодія акрилового та масляного живопису внесли свої відмінні риси у візуальні аспекти mixed media колажу. Акриловий живопис, завдяки своїй яскравості та швидкістю сикронізації, створює насичені фонові площини, тоді як масляний живопис пропонує глибокі відтінки та виразність деталей, розширюючи гаму можливостей для художнього вираження. Використання сангіни, вугілля та пастелі в графічних нарисах додає легкості та витонченості. Вугілля дозволяє втілювати глибокі та тонкі лінії, тоді як сангіна надає м'якість та тепло. Доповнюючи одне одного, ці м'які матеріали формують контур та текстуру, що визначає естетичний характер твору. Техніки крафтового друку вносять в колаж елементи трансформації та експерименту. Тейп принтінг, створюючи чіткі та геометричні форми, акриловий трансфер, забезпечуючи перенесення зображень, та гелі принтінг, розмиття та абстракція, разом формують вражаючу гармонію та різноманіття візуальних елементів [33].

Mixed media (Змішані техніки) колаж, як результат узгодженого використання різних медіумів, вирізняється складною композиційною структурою. Взаємодія кольорів, шарів та текстур створює гармонійне взаємодіюче ціле, де кожна техніка виконує свою унікальну роль у формуванні образності та естетичного враження. Це розширює можливості художнього висловлення та призводить до створення творів, які збагачують естетичний дискурс сучасного мистецтва [31].

Створення художнього твору в техніці mixed media колажу з використанням крафтових текстур у техніках естампу вимагає вмілого поєднання різноманітних засобів виразності для досягнення нових композиційних прийомів. У цьому процесі ключове значення мають такі засоби: конструювання простору, ритм, контраст, текстурність та колір. Використання текстур додає твору відчуття та глибину. Наприклад, власне

вирізані фрагменти текстильних матеріалів можуть створювати відчуття тепла та затишку, тоді як грубіші та нерівні текстури можуть викликати враження грубості чи динамічності. Техніка монотипії, за своєю природою, здатна створити випадковості у творенні. В цьому полягає її непередбачуваність. Завдяки цьому елементи композиції можуть з'являтися випадково, надаючи твору певну унікальність та живість. Комбінування текстур та монотипії відкриває нові можливості для створення композицій. Створюючи колаж, художник може поєднувати різні текстури та створювати нові шари й контрасти, що додає глибину й ритм до твору. Наприклад, шорсткість текстури може бути підсилена монотипією, де різні тони й текстури виникають випадково під час друку.[62]

Мистецтво колажу з використанням текстур у техніці монотипії вимагає від художника вміння комбінувати ці засоби виразності для досягнення нових композиційних прийомів. Вірне використання цих навичок та вмінь за допомогою графічних засобів виразності дозволяє досягти змістовної глибини та складності твору, надаючи йому унікальності та виразності, яка спонукає глядача зануритися у світ авторської ідеї та відчутти її повне значення. У створенні художнього твору в техніці колажу з використанням текстур важливо враховувати різноманіття засобів виразності. Один із ключових елементів – це вибір текстур, які не лише додають візуальну глибину, але і створюють тактильний відчуття. Наприклад, використання грубих текстур може надати твору грубий або агресивний характер, тоді як дрібні та ніжні текстури можуть викликати враження легкості чи делікатності.

Техніка монотипії, яка залучається для текстурування матеріальних об'єктів колажу включає в себе використання плоского друку, вносить непередбачуваність у процес. В результаті випадкових ефектів можуть виникнути несподівані композиційні елементи, які додають унікальність твору. Наприклад, віддзеркалення частини малюнка може створити цікавий патерн або неочікувану симетрію. Ключовою метою є грамотне поєднання цих засобів виразності для досягнення нових композиційних прийомів [9]. Коли

графічні елементи і текстури взаємодіють, вони можуть створити емоційну напругу чи гармонію. Наприклад, поєднання агресивних текстур із зображенням природи може підкреслити тему екологічної кризи. Використання цих навичок дозволяє досягти змістовної глибини й складності твору [9]. Здатність художника контролювати випадковість монотипії та обирати відповідні текстури дозволяє створювати твори, що не лише привертають увагу своєю візуальною привабливістю, але й несуть певне повідомлення чи емоційний заряд.

Цифровий колаж, як сучасна ітерація, використовує віртуальні простори та графічні редактори для створення виразних та високохудожніх творів. Використання цифрових текстур та фільтрів надає художнику можливість експериментувати з візуальним виглядом та ефектами, створюючи унікальні естетичні враження [31]. Такий підхід підкреслює технічну винахідливість і високий рівень абстракції, що можливий у цифровому середовищі. В процесі створення художнього твору в техніці колажу з використанням діджитал елементів, цифрових текстур та графічних редакторів, ключової важливості набувають цифрові засоби виразності, що витісняють традиційні методи, відкриваючи безмежні можливості для творчості. Комбінація цифрових текстур із різними елементами створює унікальні композиційні прийоми, які важко було б досягти в традиційних техніках. Діджитал елементи дозволяють художнику легко маніпулювати формою і кольором, створюючи ефектні контрасти та динамічні взаємодії. Наприклад, поєднання фотографій з абстрактними цифровими текстурами може викликати враження глибокої просторової складності. Графічні редактори стають потужним інструментом для створення колажів, дозволяючи легко коригувати розмір, форму та колір елементів [27] Наприклад, за допомогою шарів у графічних редакторах можна легко домагатися прозорості та глибини, додаючи твору нові виміри.

Естетичні впливи, створені цифровими медіумами, проявляються в інноваційних з'єднаннях стилів і визначають сучасні тренди в мистецтві. Наприклад, використання цифрових елементів у колажах може відобразити

технологічний прогрес чи вражати глядача високотехнологічним виглядом твору. Використання цих технічних навичок дозволяє досягти не лише зовнішньої естетичності, але й змістовної глибини та концептуальної складності твору. Колажі, засновані на синтезі різноманітних цифрових елементів, стають витворами, які мовчать глибокими сенсами і виражають складні ідеї через візуальну мову. У процесі створення діджитал колажу важливо розглядати взаємодію різноманітних фільтрів та ефектів в графічних редакторах як елемент виразності та естетичної обробки. Ці прийоми, врівноважуючи аналогові та цифрові аспекти творчого процесу, відкривають нові горизонти для самовираження та трансформують звичайні матеріали в витвори мистецтва.

На першому етапі, коли використовуються гладкі папери, застосування фільтру «М'який фокус» робить границі більш плавними, створюючи ефект невизначеності та легкості. Наприклад, у творі використання цього фільтру на гладкому папері, що містить образ природи, може імітувати атмосферність мрійливості. Для шороховатих поверхонь ефект «Олівець» в подібний спосіб надає витвору виразності [9]. Тут використання цього ефекту може підкреслити грубість текстур шороховатого паперу, надаючи враження живої енергії та руху. Для вінтажних матеріалів, в яких ефект «Старовинний» наноситься, спостерігається розгладження та пожовтіння, що роблять колаж схожим на артефакт минулого. Наприклад, цей ефект може надати ефемерності старовинної картки або антикварного листа. У випадку матеріалів з натуральних структур, застосування фільтру «Рельєф» дозволяє виділити природну фактуру, підкреслюючи переплетення текстур. Це може бути особливо ефективним, наприклад, при створенні колажу зі знімків природи, де використання цього фільтру підкреслить лісовий рельєф чи текстуру води.

Залучення фільтра «Розфокусування поля» для поліграфічних матеріалів може вирізняти текстові форми та створювати глибокий план. Наприклад, це може бути застосовано до тексту зі старих журналів, де використання цього ефекту витончує окремі літери, роблячи їх більш артистичними та м'якими.

Висновок полягає в тому, що фільтри та ефекти графічних редакторів стають невід'ємною частиною творчого процесу художника-колажиста. Їхнє застосування дозволяє не лише покращити естетичний вигляд, але й поглибити враження від твору, роблячи його виразним і запам'ятовуваним. У високому контексті сучасного графічного мистецтва, техніки фотоколажу та множинної експозиції виступають як ключові елементи художньої еволюції, переосмислюючи парадигми виразу та композиції [26].

Фотоколаж, як трансгресивний метод використання різноманітних зображень [21], надає митцям можливість об'єднати різні естетичні та смислові контексти, створюючи поліфонічні діалоги у віртуальному просторі. Множинна експозиція, що зрідка обговорюється в термінах стандартного мистецького дискурсу, виступає якісним стрижнем творчого розмаїття. Цей підхід до колажу дозволяє художникам конструювати неабиякі синтети образів та концепцій, використовуючи множинні шари та глибокі композиційні варіації. Мистецтво, яке витікає з цієї методології, визначається не лише технічною вправністю, але й інноваційним висловленням ідентичності через призму цифрового експерименту. У сучасних образотворчих вирішеннях виразно виокремлюється здатність множинної експозиції створювати інтенсивні та поглиблені візуальні враження. Шари та їх взаємодія сприяють створенню мистецьких текучих просторів, де контур образу розгортається у багатовимірних відтінках та відтінках, асоціюючись із різноманітністю сучасних інтерпретацій та концептуальних підходів. Запровадження фотоколажу та множинної експозиції виходить за межі конвенційних засобів виразності, перетворюючи їх у витончені мовні засоби в сучасній графічній арені. Створюючи ефекти переплетення та міжшарової взаємодії, художники надають своїм роботам неординарний вигляд, що розширює межі визначеності та відображає сучасний мистецький лексикон [34]. У творенні концептуальних фотоколажів за допомогою техніки множинної експозиції, використовуються різноманітні технічні засоби та інструменти візуальних редакторів, які сприяють втіленню художніх ідей та

концепцій. Один із ключових інструментів – це «Шари» або «Layers». Вони дозволяють художникам розташовувати різні елементи колажу на різних площинах, що створює відчуття глибини та взаємодії між різними об'єктами [31]. Крім того, використання «Шарів» дозволяє контролювати прозорість, змінювати розміри та розташування об'єктів. «Маска» або «Mask» є ще однією важливою складовою техніки множинної експозиції. Вона дозволяє вибирати, яка частина зображення буде видимою, а яка – ні. Це дає можливість створювати плавні переходи між об'єктами та створювати більш природні композиції. «Налаштування прозорості» та «Зміна розміру» є не менш важливими технічними інструментами. За допомогою їхньої використання, художники можуть досягати гармонійного поєднання різних елементів у фотоколажі, визначаючи їх відносини та впливаючи на вигляд об'єктів.

Відтворення та редагування кольору є ще однією важливою складовою створення концептуальних фотоколажів. Застосування «Корекції кольору» та «Градєнта» дозволяє створювати атмосферу та емоційну напругу в роботі. Естетичні впливи технічних прийомів множинної експозиції виявляються в створенні різних шарів смислового сприйняття. Використання різних технік дозволяє змінювати стиль письма від абстракції до гіперреалізму. Наприклад, використання невеликої прозорості та масок може створити ефект мрійливості та нереальності, підкреслюючи концептуальний характер твору. Додатково, технічні засоби також впливають на структуру та композиційні вирішення. Зміна розміру об'єктів, їх розташування та відношення створює динаміку у сприйнятті роботи.

2.2 Зародження ідеї та формування задуму кваліфікаційної роботи

Неоціненний культурно-історичний багаж сучасності ставить перед нами завдання уникати застосування заштапованих схем та критикувати минуле, заставляючи нас шукати нові обрії в тому, що вже відомо. Здійснюється враження, ніби ми потрапили під вплив модерністського напливу інформацією та символами, перетворюючи себе в сучасного Фауста, володаря всесвіту, який у безмежжі концептуальної творчості вже відчуває безсилля. Ми

прагнемо висловлювати себе, але відчуваємо втомленість від обмеженої потужності слова, опиняючись у безодні інформаційного суспільства, коли вже на порозі ХХІ століття. Як правильно вказав Ж.Ф Ліотар, культура розпадається на фрагменти, переплітаючись у хаотичних потоках інформації [37]. Самогубне поглиблення образів і знаків, наше глибоке занурення у світ споживання, створює новий контекст для сприйняття.

У цьому контексті колаж, як художній медіум, може слугувати нашою реакцією на сучасну культуру. Комбінуючи різні елементи в єдине ціле, ми можемо створити новий погляд на відоме, адаптуючись до хаотичності реалій інформаційного суспільства. За допомогою техніки колажу, нами виражається бачення флюїдних ритмів міста, де традиційні межі гублять своє значення, а форми отримують новий контекст в урбаністичному ландшафті.

В рамках кваліфікаційної роботи на факультеті мистецтв Криворізького державного педагогічного університету, на кафедрі образотворчого мистецтва, наші зусилля були спрямовані на створення серії концептуальних абстрактних колажів під назвою «Флюїдні ритми міста». Цей проект не лише став основою для кваліфікаційної роботи, але й є своєрідною спробою висловити унікальний погляд на сучасний міський простір через образне мистецтво. Спонукаючись обраною тематикою було обрано створити п'ять колажних об'єктів з різними технічними домінантами.

Перший етап формування ідеї був спровокований актуальністю проблеми вираження плинності та ритму в сучасному міському оточенні. Зацікавленість впливом постмодерністської культурології в процесі пошуку ідеї для серії - повпливала на апеляції до її концепцій для визначення ключових напрямків у процесі мистецького формоутворення. Підкресливши урбаністичні аспекти, ми спробували інтегрувати ідеї французької критичної теорії, спираючись на твори таких авторів, як Мішель Фуко та Жан Бодріяр. У процесі формування концептуального задуму для серії абстрактних колажів «Флюїдні ритми міста» на факультеті мистецтв Криворізького державного педагогічного університету

виникла потреба в ретельному аналізі та визначенні актуальної тематики, що відображає сучасний міський простір.

Відбуваючись у декілька етапів, процес почався із первинного роздуму про велику культурно-історичну спадщину, що ставить перед нами завдання уникаючи повторення та іронізуючи минуле, шукати нові, унікальні визначення сучасності. Зазначивши модерністську навантаженість інформацією та символами як фактор, що перетворює людину у Фауста, володаря всесвіту, який вже не може творити в межах будь-якої концептуальної виразності, усвідомив, що потрібно шукати новий погляд та спосіб вираження. Виявивши втомленість від обмеженості слова та визначивши інформаційне суспільство у вирі XXI століття як безодню, яка кидає нас у хаос, ми почали віднаходити взаємозв'язок цієї втоми та динамічних феноменів міського простору.

Під впливом Ж.Ф Ліотара [37] та його ідеї про розпад культури на фрагменти в хаотичних потоках інформації, виникла думка про відтворення цієї фрагментованості методами образотворчого мистецтва у техніці колажа зі змішаними техніками. Основні етапи формування ідеї включали вивчення актуальної проблематики, уточнення ключових концепцій, апеляцію до актуальних досліджень у галузі культурології та філософії французької критичної теорії, а також визначення різних етапів формування нового погляду на міський простір. За результатами проведеного естетичного відбору було створено п'ять колажів у різних техніках, в кожному з яких відображається унікальний погляд на плинність міського контексту. Розмаїття технік надасть кожному колажу індивідуальний характер, підкреслюючи різні аспекти плинності та ритму в сучасному урбаністичному ландшафті.

Другий етап формування творчого задуму включав в себе глибокий аналіз міського простору, вивчення постіндустріальних тенденцій та емоційного сприйняття міста. Вибравши Кривий Ріг для своєї творчості, ми намагалися зафіксувати динаміку його трансформації та відтворити унікальні аспекти міського життя. На цьому етапі наше завдання полягало в теоретичному

розвідуванні та аналізі специфіки Кривого Рогу. Спостереження за міським пейзажем, вивчення історії та розвитку міста, а також взаємодія з його жителями визначали ключові елементи, які відображують характер цього суперечливого та амбівалентного місця. У цьому контексті важливо було осмислити та реалізувати художні образи на різних стадіях процесу. Від простих пластичних накидок до складних композицій зі змішаними техніками та залученням цифрових технологій.[33] Поступово осмислюючи ідеї та концепції, було визначено, як кожен етап може сприяти глибшому розумінню та втіленню теми «флюїдні ритми міста». Цей підхід дозволяє пройти від абстрактних задумів до конкретних втілень, створюючи міцну основу для подальших етапів творчого процесу.

На наступному етапі творчого процесу ми зосередились на пошуках оптимальної композиції та розробці тонально-колористичного вирішення для серії колажів «Флюїдні ритми міста». Цей етап вимагав від нас врахування не лише естетичних аспектів, але і здатності влучно передати сутність та емоції сучасного міського простору. В естетичному відборі композиційних рішень ми керувалися принципами симбіозу між абстракцією та реалізмом. Кожен елемент колажу повинен бути ретельно підібраним і розташованим так, щоб якнайкраще слугувати розкриттю теми, якнайточніше виражати плинність та динаміку міського життя. Однією з ключових ідей було відтворення відчуття руху та переходу, відображення міста, як невпинної і змінної структури. При розробці композицій використовувалися методи асиметрії та динамічності. Ми намагалися зберегти гармонію між статичними та динамічними елементами, створюючи візуальний баланс, який відзначав плинність та ритм сучасного міського оточення. Кожна композиція мала бути унікальною з концептуальних та технологічних аспектів, але всі разом вони створювали єдиний настрій та слугували розкриттю ідеї серії.

У вирішенні тонально-колористичних аспектів приділялось багато уваги до вибору кольорів, фактур, та їх взаємодії. Особлива увага приділялася використанню контрасту та градації кольорів для створення глибини та

виразності.[9] Інколи використовувалася техніка «кольорового контролю», яка допомагала ретельно підбирати палітру для кожного елемента, щоб досягти необхідного відчуття та колористичної виразності. Технологічною базою для композиційних пошуків та наробок стали сучасні програми для графічного дизайну, які дозволяли ефективно експериментувати з різними елементами та їх розташуванням. Це відкривало безліч можливостей для творчих рішень та точної реалізації задуманої композиції. У цілому, процес естетичного відбору та розробки композиції був складним підприємством, вимагаючим поєднання художнього бачення, глибокого розуміння сучасної культури та високої технічної компетентності.

2.3. Пошуки композиції, розробка тонально-колористичного вирішення

В процесі створення фрескізів для серії абстрактних колажів «Флюїдні ритми міста» згідно визначеної стратегії враховувалось комплексне поєднання технічних рішень та естетичних принципів, яка слугувала досягненню гармонійного об'єднання міського динамізму та абстрактної форми. Спрямування на створення динамічного ритму, емульгація великих форми та врівноваження їх деталями у відповідний спосіб. Використання монотипій та диатипій для надання роботі неочікуваних елементів та текстур, що взаємодіяли з іншими матеріалами. Використання динамічних ліній та форм у м'яких матеріалах, що імітують рух та енергію міста. Експерименти з розташуванням елементів для досягнення гармонійної балансу та відображення флюїдності.[9] Створення характерного руху та напрямку вздовж композицій, щоб відтворити рухливість міського простору. Всі вищезазначені засоби слугували розкриттю унікальної естетики творчого задуму за допомогою різних матеріалів. Цей процес поєднав аналітичний підхід до вирішення завдань з творчістю та відчуттям, що дозволило створити не лише декоративні колажі, а й передати відчуття ритму та емоційного напруження міста.

Матеріали відібрані ще на етапі формування творчого задуму не лише виконували декоративну функцію, але і служили ключовими елементами у розкритті основної теми – «Флюїдних ритмів міста». Кожен матеріал вносив свій унікальний внесок: різні види паперу – стабільність і структурну цілісність, вугілля – створює елемент абстракції та лінійності, акриловий трансфер – реалістичність та безпосередню взаємодію оригінального зображення з фактурами, монотипії надавали роботі виразності, ритмічної пластики та створювали ефект несподіваності, створювали унікальні текстури та тоновані шари. Акриловий трансфер дозволяв витягти реалістичні фото об'єкти без використання звичайного приклеювання. Ця техніка не лише забезпечувала чіткість форм, але і дозволяла виділятися за допомогою кольорового тла, створюючи ефект витравленого у фактурі зображення, що плавно вплітається в тіло композиції. Глибокі та насичені тони вугілля, що перепліталися з реалістичними фото фрагментами, створювали конфлікт та одночасно об'єднували протилежності, витончено вигравали на тлі паперових шарів, створюючи атмосферу конфлікту та його поступового зняття - між абстракцією та реалізмом. Паперовий колаж став текстурною основою у створенні образних шарів композиції, використовуючи свої можливості створення глибини, фактури та контрасту.

2.4. Поетапне виконання серії декоративних композицій «Флюїдні ритми міста» у техніці колаж

В центральному колажному об'єкті серії, який отримав назву «Форми присутності» (Рис. Б. 2.4.) технологічна основа для композиційних формоутворень включала в себе використання сучасних програм для графічного дизайну, які дозволяли експериментувати з кольорами, формами та їх розташуванням, вкупі з аналоговими експериментами з паперами різних фактурних, колористичних та тональних якостей. У процесі створення цієї колажної композиції, було ретельно вивчено вплив кожного елемента на загальну естетику твору. Починаючи з фрескізу та накидок з кольорового

паперу, стояло завдання точно визначити основні маси та створити ритмічну структуру, яка слугувала базою для подальшого розвитку.

Використання геометричних фігур з цупкого та фактурного картону в якості тла надало роботі стійкість та витончену графічність. Їхнє розташування створило враження впорядкованості, що відіграло ключову роль у визначенні об'єму та простору. Активні елементи з вінтажного паперу та продовгуваті біоморфні плями додавали живу динаміку та ритмічний потік до композиції. Під час створення композиції важливим було уважне ставлення до кожного фрагмента композиції, який повинен внести своє унікальне відчуття в спільну гармонію твору. Перенесення реальних фотографічних об'єктів на підготовлений крафтовий папір технікою акрилового трансферу було вирішальним моментом. Це додало роботі реалістичність і слугувало розкриваючим концептуальним елементом, присутності реального серед абстрактних форм.

На заключному етапі було визначено акценти червоного та рожевого, граючи з їхнім розташуванням у композиції, для досягнення найбільш виразної композиційної збалансованості. Об'єднання всіх цих складових за допомогою вугільних ліній створило завершену роботу, яка виражає відчуття естетичної гармонії та композиційної виразності.

Для створення композиції «Кіберготика» (Рис. Б. 2.8.) було прийнято обрати такі об'єкти для колажної композиції які розкривали концепцію конкретної створюваної роботи, і органічно існували у контексті серії «Флюїдних ритмів міста». Створенням фрескізів визначив основні плями, маси та ритм композиції, роблячи акценти на розкритті концептуально домінантних об'єктів. Цей етап дозволив визначити динаміку співвідношень обраного матеріалу.

Ключовими композиційними та смисловими домінантами стали фрагменти фотографій фабричних цехів, портрет жінки у приміщенні електронних обчислювальних машин. Почавши створення деколажу, спершу було наклеєно фотографії, а потім застосовано техніку граттажу, знімаючи

шари фотографій. Це дозволило використати уявлення про композиційну гармонію, створюючи текстурні та просторові ефекти.

Граттаж (фр. Зіскоблювати) відокремлював шари фотографій, дозволяючи розкрити текстурні аспекти зображень. Це створювало відчуття глибини та динаміки, а ще, в контексті «Кіберготики», формує атмосферу технологічної складності, подібну до шарів інформації в електронних системах. Ефект випадковості та неочікуваних комбінацій форм через граттаж може бути сприйнятий як метафора технологічного розвитку, який не завжди передбачуваний та може приховувати невідомі аспекти. Це розкриває нестабільність та динаміку сучасного технологічного простору. Підбравши тло з вінтажної паперової обкладинки, було зроблено акцент на врівноваженні та гармонізації композиції. Обране тло визначало естетичний характер роботи, підкреслюючи її концепцію через використання контрастів між більш нейтральним тлом та пластичністю композиційного центру.[27]

Після створення аналогової основи композиції, її було інтегровано у діджитал редактор. Експериментування із цифровими масками, прозорістю та накладанням форм, підкреслило та посилило концептуальні аспекти «Кіберготики». Кожен етап сприяв створенню високорівневої та естетично насиченої колажної композиції, де кожен обраний елемент вносить свій внесок у створення концептуальної цілісності. «Кіберготика» працює як форма абстракції, яка допомагає створити сучасний міф про місто. Технологічні образи перетинаються з абстрактними потоками, відображаючи не лише фізичну реальність, але й внутрішній світ міста, його холодне технологічне серце.

Процес створення колажної композиції «Ландшафт знаку» (Рис. Б. 2.14.) в серії «Флюїдні ритми міста» визначався впливами різноманітних образів міського оточення, що взаємодіяли в єдиному естетично насиченому контексті. Створення колажної композиції розпочалося із детального форескізу в діджитал редакторі. На початковому етапі, вивчення накидок, створених із оцифрованих фотографій міських вулиць, модерністських

декоративних конструкцій та символів споживацької культури, дозволило визначити основні маси, плями та динаміку образів. Основу композиції становили фотографії фасаду модерністського багатоквартирного будинку та бетонної стіни, яка прикрашена виразними відбитками сонячних променів. Ці обрані об'єкти визначали основні композиційні маси, взаємодіяли зі схожими елементами, підсилюючи враження від геометричної архітектурної форми та гри світла і тіні.

Крім того, в композиції використовувалися фрагменти модерністських декоративних решіток із зігнутими узорами. Ці елементи взаємодіяли зі знаками масової споживацької культури, втілюючи сучасний діалог між архітектурною естетикою та повсякденними символами. У контексті колористичної взаємодії, нейтральні та стримані темні кольори, що пронизують всю композицію, створювали таємничу атмосферу міського простору, який не може бути пізнаним остаточно. Ці темні тона виконували роль фону, на якому виділялися яскраві акценти світлих та теплих плям від сонячних променів, та образів споживацької культури, які є ключовим елементом візуального нарративу. Цей контраст підсилював враження від окремих деталей та створював емоційно насичену атмосферу.

Важливим етапом було розташування об'єктів у форматі з урахуванням композиційних та колористичних закономірностей. За допомогою множинної експозиції та візуального редагування об'єкти взаємодіяли не лише власне обрані, але й із сусідніми елементами, підсилюючи враження глибини та об'ємності. Усі ці аспекти спільно відтворюють візуальний нарратив, що враховує концептуальні ідеї про взаємодію інформаційного суспільства, технологій та міського культурного ландшафту. У цілому, естетичні впливи та взаємодії у колажі «Ландшафт знаку» формують синергію між абстракцією та реалізмом, сприймаючи місто як складний організм, де символи інформації взаємодіють із структурами архітектурного ландшафту. Колаж створює враження технологічного діалогу міського пейзажу, де символічні елементи стають частиною інформаційного ландшафту, який визначає міську

реальність. Використання знаків споживацької культури відіграє роль в передачі ідеї про те, що «медіа – це повідомлення». Споживацькі символи стають не просто частиною міського ландшафту, але й важливими «повідомленнями», що впливають на спосіб сприйняття середовища.[42]

У творенні колажної композиції «Виплавка об'єктного» (Рис. Б. 2.19.) інтегрується концепція абстрактності, що виражає відчуття процесу об'єктивації конкретних масштабних проектів у постіндустріальних виробництвах. Ця ідея глибоко вплетається у контекст серії «Флюїдні ритми міста», де абстрактні та умовні форми служать візуальним мовником, що тлумачить динаміку та структуру міського оточення. На початковому етапі, через форескіз у матеріалі крейдованого та вінтажного паперу, визначалися ключові елементи композиції. Абстрактні форми, які нагадують виробниче та технічне обладнання, що використовувалися для встановлення закономірностей композиції та формальної цілісності.

Основна робота включала вибір різних видів паперу для створення текстур та виразних контрастів. Використовувалися кольоровий папір середньої щільності та вінтажний рожевий папір з текстурою зістареності. Об'єднання деталей композиції відбувалося згідно з уявленнями про композиційну доцільність, тонально колористичну цілісність, формальний ритм та образну умовність. Сама композиція формувалася від більших статичних мас зеленого кольору, що взаємодіяли з динамічними формами жовтого та рожевого. Це врівноважувалося чорними геометричними плямами, розташованими по центру роботи, а моційної довершеності додавали акценти пурпурного у верхній частині роботи.

На завершальному етапі використовувалися звивисті та тушовані абстрактно-графічні елементи в техніці діатипії, що додавало додаткового виміру виразності. Після оцифрування колажу він піддався коригуванню в графічному редакторі, де було вдосконалено колористичні та композиційні аспекти. Такий структуровано творчий підхід дозволив створити нетривіальний колаж, де абстракція викликає відчуття еволюції та

трансформації, глибоко відтінене концептуальним змістом у контексті серії «Флюїдні ритми міста».

Створення роботи «Синергія пластик» (Рис. Б. 2.24.) у серії «Флюїдні ритми міста» представляє собою унікальний синтез та взаємодію різних форм мистецтва в контексті міського простору. Цей колаж виник із елементів «Виплавки об'єктного», де вибрані найбільш виразні деталі були об'єднані в цифровому форматі. Для основної роботи обиралися різні види паперу, такі як кольоровий папір середньої щільності та вінтажний папір рожевого кольору з ефектною текстурою зістареності. Вибір кольорів та текстур визначався згідно з концепцією «Синергії пластик».

Цифровий формат дозволив ефективно коригувати кольори та контрасти, щоб забезпечити максимальну виразність кожного елемента. Відтінки синього та жовтого були настроєні так, щоб вони взаємодіяли з максимальною інтенсивністю та відзначалися яскравістю. По-друге, використання графічного редактора дозволило створити трансформуючий ефект монотипії, який проникає крізь об'єкти композиції. Це додавало додатковий шар візуальної взаємодії та підкреслювало єдність між окремими елементами.[33]

Ключовий принцип «Синергії пластик» ґрунтується на стійких контрастах холодного та теплого спектрів, де сині та жовтогарячі відтінки взаємодіють, створюючи враження теплоти та динаміки. Цей контраст посилюється м'якими та виразними тонами, де витончений стрункий м'який вигляд співіснує із виразною, стрімкою гармонією. Ключовий естетичний вплив виникає через використання монотипії, що, ніби прозорий та м'який шар, проникає крізь кожен елемент композиції. Це створює враження єдності та взаємодії, яке підкреслює концепцію «синергії» у творі.

Візуально розкриваючи задум роботи, контрасти та монотипія відображають взаємодію протилежностей у міському середовищі. Теплі та холодні відтінки вражають емоційно та символічно, а м'які лінії та виразні форми створюють відчуття гармонії та руху, що транслює енергію та ритм міста. Робота віддзеркалює велику ідею об'єднання мистецтва в

універсальному міському контексті, а саме синергії, яка виражається в архітектурі, вуличному мистецтві та інших формах виразності.

Висновки до розділу 2

Аналізуючи розвиток мистецької серії «Флюїдні ритми міста», відзначається використанням технік колажу замість акварелі. Початковий етап, який визначає ідею та зародження концепції, став вирішальним у формуванні творчого ходу серії. До цього етапу долучаються різноманітні фактори, такі як досвід, взаємодія з середовищем, почуття та цінності. Процес створення творчого задуму пройшов через етапи: абстрактний задум, де ідея родиться у голові художника без конкретного образу; імпровізація, яка реалізує ідею у декількох формах та фрагментах; конкретний задум, що об'єднав всі елементи в повний образ, відображаючи його конкретність та зміст. Кожен етап створення серії колажів «Флюїдні ритми міста» враховує естетичні та концептуальні вимоги, де техніка колажу виявилася ключовою для вираження змісту та найкращого розкриття основного задуму. Другий етап стосувався композиційного, тонового та колористичного оформлення, використовуючи техніки колажу. Відзначається, що композиція, колір та тон не лише слугують методами створення роботи, але і виділяють, збагачують та підкреслюють її основний зміст. Важливо враховувати, що використання технік колажу в серії «Флюїдні ритми міста» вимагало чіткого та продуманого методологічного підходу. Кожен елемент та його розміщення в композиції служили досягненню максимального виразу та відображення концептуальних аспектів серії. Також, в зазначеному контексті, основні етапи виконання мистецького твору у матеріалі колажу наочно відбивають концепцію серії, де кожен етап послідовно виконується з метою вираження ідеї та найкращого розкриття її потенціалу

РОЗДІЛ 3. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТЕМИ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ В ШКОЛІ

3.1. Дидактичні засади впровадження колажу на заняттях з мистецтва

"Нова українська школа" (НУШ) - це концепція освіти, яка впроваджується в освітню систему України з метою модернізації навчального процесу та підвищення якості освіти в країні. Ця концепція базується на ряді принципів, спрямованих на розвиток особистості учня, його креативності, критичного мислення та практичних навичок [43].

Ключові аспекти НУШ включають:

1. **Розвиток критичного мислення:** Програма спрямована на формування у дітей умінь аналізувати інформацію, критично мислити та застосовувати отримані знання на практиці.
2. **Індивідуалізація освіти:** Учні отримують можливість вибирати предмети та глибину вивчення певних тем залежно від їхніх інтересів та здібностей.
3. **Розвиток творчості та практичних навичок:** Програма стимулює розвиток креативності та практичних навичок учнів через впровадження інтерактивних методів навчання.
4. **Використання сучасних технологій:** Залучення інноваційних технологій та методів навчання для забезпечення доступу до актуальної та цікавої освіти.
5. **Розвиток ключових компетентностей:** Залучення до навчального процесу формування ключових компетентностей, таких як комунікація, співпраця, критичне мислення, творчість та розв'язання проблем.
6. **Зміна підходу до оцінювання:** Перехід від оцінювання засвоєних фактів до оцінювання розуміння та здатності застосовувати знання у практичній діяльності.

Загальна мета Нової української школи - це створення сучасного, гнучкого та ефективного освітнього середовища, яке відповідає потребам сучасного суспільства та сприяє розвитку кожної особистості [54].

У Новій українській школі (НУШ) уроки мистецтва відіграють важливу роль у формуванні всебічно розвиненої особистості учня. Вони є не лише частиною навчального плану, а й ключовим елементом цілісного підходу до освіти [51].

Перспективи гуманізації освіти неодмінно пов'язані з мистецтвом, оскільки через нього формуються нові ідеали для створення сприятливого

середовища для розвитку духовної культури учнів. У мистецтві реалізуються принципи діалогічного підходу до педагогічного процесу, відбувається ознайомлення з найкращими зразками світового живопису та сприйняття краси і гротеску в навколишній дійсності. Це дозволяє розвивати морально-естетичні якості та формувати естетичне сприйняття світу особистістю. Особливо важливим є те, що на початковому етапі розвитку дітей самопізнання відбувається через їх художньо-творчу діяльність та спілкування з мистецтвом [55].

Слід відзначити, що у мистецтві відсутнє єдине правильне рішення. Учень виражає своє власне бачення та інтерпретує світ через свою роботу. Вільність творчого вираження під час уроків мистецтва дозволяє учням бути самими собою та не боятися помилок. Це дозволяє їм розвивати власну творчу індивідуальність. Важливо, щоб учень відчував підтримку вчителя, який надихає його та допомагає відчувати себе впевнено й щасливо не лише прямо на уроці, а й у майбутньому. Таким чином, учні отримують навички відповідальності, вміння приймати рішення та відповідати за них, а також застосовувати знання та досвід, отримані як у навчальному закладі, так і у позашкільному житті.

Виховний потенціал образотворчого мистецтва є надзвичайно великим. Формування художнього досвіду, особистісних оцінок, естетичних поглядів та емоційних відгуків особистості значною мірою залежить від мистецтва, від його форм і методів художньої педагогіки. Багато наукових досліджень, зокрема ті, які провели Г. Вишнева, О. Гайдамака, Т. Казакова, Л. Масол, О. Рудницька, Г. Сотська, Г. Шевченко, Н. Фоміна, підтверджують твердження, що мистецтво не лише має виняткове значення серед інших естетичних цінностей, але також відіграє велику роль та має важливе значення у житті не тільки учня, а й у суспільстві загалом.

Серед важливих функцій мистецтва слід відзначити його естетичну, комунікативну, пізнавальну, освітню, виховну, регулятивну, культурну, аксіологічну, оздоровчу та медичну функції, які впливають на формування всебічного та гармонійного розвитку особистості [7]. З огляду на те, що мистецтво є одним зі засобів пізнання дійсності для школяра, воно, за думкою науковця Г. Підкурґаної, сприяє дитині в пізнанні духовності людства та стає її гармонійною частиною.

Після аналізу праць дослідників В. Бабаєвої, Л. Болотної, Н. Ветлугіної, можна зробити висновок, що мистецька діяльність учнів спрямована на виховання найсильніших людських почуттів – любові, доброти, милосердя, а також на розвиток особливого мистецького відчуття до кольору, форми, лінії, ритму, композиції та інших елементів. Висловлення власних почуттів, думок

та фантазій у самостійній творчій діяльності учнів стає можливим лише після сформування вмінь та навичок у різних видів мистецької діяльності, що є засобом досягнення визначених цілей. За словами доктора педагогічних наук Є. Фльоріної, розширюючи досвід дитини, ми надаємо їй достатньо міцну основу для творчості [12].

Уроки мистецтва стимулюють розвиток творчих здібностей та естетичного смаку, допомагаючи розширити учням світ мистецтва, відкрити для них красу та можливості різних художніх напрямів. Вони дають можливість експериментувати з різними видами мистецтва, розширюють художній світогляд. Уроки мистецтва сприяють розвитку особистості кожного учня. Вони надають можливість виразити свої думки, почуття та ідеї через творчість, що сприяє самореалізації та впевненості в собі, самовираженню та саморозвитку особистості [12].

Уроки мистецтва часто інтегруються з іншими предметами, створюючи зв'язок між мистецтвом та іншими науками. Це допомагає учням краще розуміти світ навколо себе та розвивати аналітичні навички.

Уроки мистецтва в НУШ також сприяють формуванню критичного мислення учнів. Вони навчають оцінювати та аналізувати мистецькі твори, розвиваючи критичне мислення та уміння висловлювати свою думку.

Найважливіше, уроки мистецтва у НУШ викликають інтерес до творчості, сприяють розвитку учнівських творчих здібностей та виховують в них пошук новаторських рішень. Це формує в них навички творчого мислення, які корисні в багатьох аспектах життя [19].

Колаж на заняттях з мистецтва у Новій українській школі (НУШ) відіграє важливу роль у розвитку учнів. Цей мистецький інструмент стає ключовим у формуванні творчих та аналітичних здібностей школярів. Застосування колажу сприяє не лише візуальному вихованню, а й активізує уяву та творчий потенціал молодого покоління [2].

За допомогою колажного мистецтва вчитель по-перше, стимулює творчість вихованців. Процес створення колажу вимагає від учня творчого підходу та уяви. Він має вибрати матеріали, вирішити, як вони будуть комбінуватися, та відобразити свої ідеї через створення унікального композиційного образу. Це сприяє розвитку творчості та допомагає учням виражати свої унікальні ідеї через мистецтво [52].

По-друге, робота з колажем впливає на розвиток моторики. Робота з різноманітними матеріалами для колажу, такими як вирізані шматки паперу, тканини, фотографії, та їх комбінування розвивають моторику дрібної м'язової системи та координацію рук.

Також, колажне мистецтво стимулює аналіз та критичне мислення. Створюючи колажну композицію, учні вивчають різні матеріали та елементи, щоб обрати ті, які найкраще виражають їхні ідеї. Цей процес вимагає аналізу, вибірковості та обґрунтування своїх рішень. Такий підхід розвиває аналітичне мислення учнів [62].

Колаж, як творчий метод, дозволяє учням експериментувати з різноманітними матеріалами та образами. Він відкриває широкий спектр можливостей для використання різних елементів мистецтва: фотографії, текстури, кольори тощо, що розширює їхнє розуміння та сприйняття мистецтва в цілому[6].

Техніка колажу дозволяє поєднувати різні образи, матеріали та ідеї в єдине ціле, що сприяє розвитку учнівської здатності розуміти та тлумачити зв'язки між об'єктами, стимулює їх творчий потенціал та вміння сприймати різні точки зору. Також, колаж дозволяє учням виразити свої почуття, думки та уявлення через створення власних мистецьких творів. Цей процес самовираження сприяє формуванню їхньої особистості та розумінню власних естетичних переваг.

Впровадження колажного мистецтва в навчальний процес сприяє формуванню у школярів навичок праці з різноманітними матеріалами, викликає зацікавленість у власному творчому процесі та розвиває вміння обирати, комбінувати та розташовувати об'єкти для створення художнього твору. Також, робота з колажем дає учням можливість оволодіти навичками в області художньої композиції, кольорового вибору, текстур тощо, що сприяє розвитку їхнього художнього потенціалу та вмінню критично оцінювати мистецькі твори [5].

Колаж як метод викладання у мистецькій освіті є не лише засобом розширення художнього досвіду учнів, але й потужним інструментом їхнього загального розвитку в контексті принципів Нової української школи. Використання цього методу стимулює розвиток творчих здібностей, підвищує естетичне сприйняття та розвиває вміння уявляти та творити. Крім того, воно сприяє формуванню критичного мислення, аналітичних навичок та розумінню власних можливостей через мистецьке самовираження [7].

Метод колажу активно залучає учнів до творчого процесу, дозволяючи їм експериментувати з різними матеріалами та формами виразності. Це сприяє розвитку креативного мислення та уяви, що стає важливим елементом для загального освітнього розвитку учнів.

Підходячи до кожного учня індивідуально, колаж дозволяє кожному дитині виразити свої унікальні ідеї та власний художній стиль. Цей індивідуальний підхід сприяє формуванню самовпевненості, розвитку

особистості та сприйняттю мистецтва як засобу особистісного самовираження, що відповідає ключовим цілям Нової української школи [61].

Впровадження колажу на заняттях з мистецтва вимагає ретельного планування та врахування дидактичних принципів для забезпечення ефективного навчання та розвитку учнів. Ось деякі дидактичні засади, які можна врахувати при впровадженні колажу в навчальний процес:

1. Адаптація до рівня розвитку:

Враховуйте вікові та індивідуальні особливості учнів при визначенні завдань та очікуваних результатів. Структуруйте завдання так, щоб вони відповідали рівню розвитку та інтересам кожного учня.

2. Інтеграція із іншими предметами:

Застосовуйте колаж як інструмент інтеграції з іншими предметами, такими як література, наука чи соціальні науки. Сприяйте розвитку учнівських зв'язків між різними областями знань.

3. Розвиток творчості та самовираження:

Сприяйте творчому мисленню, стимулюйте уяву та розвиток власного художнього стилю. Колаж може слугувати платформою для самовираження та вираження особистих ідей.

4. Послідовність та системність:

Організуйте навчання з колажу системно, послідовно введені завдання та техніки. Забезпечте логічний перехід від простих до більш складних завдань, розвиваючи навички учнів крок за кроком.

5. Застосування різноманітних матеріалів та технік:

Включайте різноманітні матеріали (папір, тканини, фотографії) та техніки (клейові техніки, колоризація) для збагачення художнього досвіду та розвитку різних навичок.

6. Зв'язок із реальним життям:

Пов'язуйте завдання з реальним життям, використовуючи теми, які цікаві та актуальні для учнів. Сприяйте розвитку критичного мислення та аналітичних умінь через обговорення ідей та тем.

7. Оцінювання та обговорення робіт:

Забезпечуйте конструктивне оцінювання та обговорення власних та партнерських робіт. Сприяйте розвитку вмінь висловлювати та приймати критику, сприяючи вдосконаленню творчого процесу.

8. Використання технологій:

Інтегруйте сучасні технології у процес навчання колажу, дозволяючи учням використовувати цифрові інструменти для створення та подання своїх творінь [28].

Застосування цих дидактичних засад дозволить створити стимулюючий та розвиваючий простір для навчання колажному мистецтву, сприяючи розкриттю творчого потенціалу кожного учня.

3.2. Методичні рекомендації щодо розвитку художніх здібностей учнів засобами колажу. Розробка плану-коспекту заняття за темою

Для розвитку художніх здібностей учнів засобами колажу важливо створити максимально стимулююче та підтримуюче середовище. Це може включати в себе створення простору для експериментів та творчого самовираження, де учні вільно використовують різні матеріали, елементи та форми для власних творчих виразів. Такий підхід сприяє розвитку творчого мислення, стимулює уяву та відкриває можливості для розвитку оригінальності у творчому процесі [25].

Крім того, важливо сприяти розвитку уяви та креативності шляхом надання учням можливостей для вільного вияву власного стилю через колажну творчість. Підтримка у формуванні особистого мистецького виразу допомагає учням відчувати впевненість у власних здібностях та розвивати вміння виражати себе через мистецтво.

Розширення можливостей для творчого вибору та самореалізації учнів може включати не лише використання різних матеріалів, але й заохочення до експериментів з формами та стилями колажу. Важливо дозволити учням відчувати свободу вибору та пошуку власного художнього шляху, щоб стимулювати їхній творчий розвиток та впевненість у власних здібностях [57].

Також необхідно залучати дітей до групових проектів, де вони можуть співпрацювати, ділитися ідеями та матеріалами. Це сприяє розвитку комунікаційних навичок та вміння працювати в команді [55].

Варто підкреслювати важливість кожної творчої ідеї та підтримувати дітей, навіть якщо їх робота відрізняється від звичайних стандартів. Важливо вчити дітей аналізувати свої роботи та роботи інших. Допомогати їм виявляти сильні сторони своїх колажів та наводити приклади для поліпшення. [60]

Такий підхід допомагає створити учням комфортне середовище для творчого виразу, розвиває їхній художній потенціал та сприяє самореалізації через мистецтво. Робота з колажами може бути чудовим засобом для розвитку та виявлення творчих здібностей дітей, сприяючи розвитку уяви, естетичному сприйняттю та комунікаційним навичкам [42].

Для досягнення максимального результату викладач має дотримуватися усіх дидактичних принципів. Їх активне використання у навчанні колажу на уроках мистецтва є важливим для створення ефективного та цікавого середовища для учнів. До основних дидактичних принципів відносять: принцип наочності, принцип послідовності, принцип доступності, принцип активності та пізнавальної діяльності, принцип індивідуалізації, принцип систематизації знань.

Принцип наочності передбачає використання вчителем різноманітних засобів візуалізації, таких як діаграми, схеми, малюнки, відеоматеріали, презентації та ілюстрації для наочного пояснення матеріалу та покращення розуміння учнями. Під час пояснення теми колажу важливо використовувати великі зразки колажів або візуальні матеріали для демонстрації різних технік та можливостей цієї мистецької техніки, а також демонструвати в процесі навчання приклади різних стилів та рішень у колажі для легшого розуміння техніки учнями.

Принцип послідовності сприяє організації матеріалу в логічній послідовності, яка дозволяє учням краще засвоювати і розуміти нові знання шляхом систематичного викладу та пояснення матеріалу. Важливо розбивати

процес створення колажу на послідовні кроки та пояснювати їх у логічній послідовності під час навчання. Також необхідно забезпечити систематичність у вивченні матеріалу, починаючи з основних етапів створення колажу до більш складних технік.

Принцип доступності покликаний забезпечити доступність матеріалу для усіх учнів, враховуючи їхні індивідуальні особливості та можливості сприйняття інформації. Треба надавати можливість учням особисто випробувати техніку колажу, забезпечуючи доступ до матеріалів та інструментів для їх експериментів. Важливо враховувати індивідуальні особливості та потреби кожного учня під час навчання та надавати додаткову підтримку або завдання згідно з їхніми здібностями.

Принцип активності та пізнавальної діяльності сприяє активному включенню учнів у процес навчання через виконання завдань, практичні вправи та досліди, що дозволяють самостійно вивчати та засвоювати новий матеріал. Необхідно залучати учнів до активної участі в процесі створення колажу, спонукати їх експериментувати та виражати свою творчість, надавати завдання, які спонукають учнів до пошуку нових ідей, варіантів використання матеріалів тощо.

Принцип індивідуалізації орієнтований на врахування індивідуальних особливостей кожного учня та адаптацію методів навчання з урахуванням їхніх можливостей та потреб. Важливо сприяти творчому розвитку кожного учня, дозволяючи їм обирати свої теми чи концепції для колажу, що відповідають їхнім інтересам та стилю, надавати можливість учням виражати свої унікальні підходи та ідеї в процесі створення колажів.

Принцип систематизації знань передбачає систематизацію та узагальнення отриманих знань, щоб учні могли краще розуміти зв'язки між різними частинами навчального матеріалу.

Ці принципи можуть бути використані для створення стимулюючого та розвиваючого навчального середовища на уроках мистецтва під час вивчення техніки колажу.

Відповідно до дидактичних принципів розробка плану-конспекту для заняття з мистецтва на тему "Морський пейзаж у техніці колажу" для учнів 6 класу може мати такий формат:

Тема: Морський пейзаж у техніці колажу

Мета уроку:

Ознайомлення з технікою колажу.

Розвиток творчих навичок та уяви.

Вивчення елементів композиції морського пейзажу.

Створення власного колажу з образами, пов'язаними із морем.

Етапи заняття:

Вступ (5 хвилин):

Пояснення теми уроку та коротке введення в техніку колажу.

Демонстрація прикладів морських пейзажів у колажі.

Теоретичний блок (10 хвилин):

У цьому етапі уроку надається загальна інформація про елементи, що характеризують морський пейзаж (море, хвилі, небо, берег, кораблі, маяки тощо) та матеріали, які можуть бути використанні для їх створення. Для виконання різних елементів морського пейзажу в колажі можна використовувати різні матеріали залежно від того, який ефект необхідно досягти:

1. Море та хвилі:

Для зображення моря та хвиль можна використовувати різні відтінки синього та зеленого паперу, фарб або тканин. Також можна використовувати текстурний папір, шматки тканини з відтінками морських хвиль або навіть структуровані матеріали для зображення хвиль.

2. Небо:

Для зображення неба можна використовувати різні відтінки синього паперу або фарб. Також ефективно виглядатимуть

білий або світло-сірий папір для зображення хмар або додати хмаринки з ватного матеріалу.

3. Пляж або берег:

Для пляжної ділянки можна використовувати пісок, кольоровий або текстурний папір коричневого або піскового відтінку. Також підійде тканина або нитки для зображення текстури піску.

4. Сонце та світло:

Для зображення сонця можна використовувати яскраві фарби або різні відтінки жовтого та оранжевого паперу. Також можна використовувати блискучі матеріали, наприклад, фольгу чи блискітки.

5. Додаткові деталі:

Для додавання реалізму можна використовувати обрізки з фотографій човнів, маяків, морських птахів або риби, які будуть додавати деталей до морського пейзажу.

Використання різноманітних матеріалів та текстур допоможе створити більш реалістичний і цікавий морський пейзаж у колажі.

Практична частина (30-40 хвилин):

Роздача матеріалів та пояснення завдання: створення морського пейзажу у техніці колажу:

Планування композиції:

Спочатку необхідно скласти загальний нарис або план того, як треба розмістити елементи на морському пейзажі. Визначити, де буде море, небо, пляж, чи інші додаткові деталі.

Створення фону:

Роботу необхідно розпочинати з фонового шару. Наприклад, прикріпити синій папір для неба та моря, коричневий або пісковий папір для пляжу. Також можна розглянути використання фарб для створення градієнту кольорів або текстур для більш реалістичного ефекту.

Додавання деталей:

Наступним кроком є додавання деталей: створення хвиль у морі, небесних елементів (сонця, хмар), рослинності на узбережжі, човнів, маяків тощо. Для цього можна використати вирізки з паперу або вирізати ці об'єкти з фотографій або журналів.

Робота над текстурою:

Важливо використати різноманітні матеріали для створення текстур: додати фактуру хвиль у морі, текстуру піску на пляжі або хмар у небі. Різні тканини або рельєфні матеріали можуть допомогти в цьому.

Завершення деталей:

Ретельно додати останні деталі до морського пейзажу та переконайтеся, що всі елементи добре складаються разом та композиція виглядає гармонійно.

Ці етапи допоможуть вам створити морський пейзаж у техніці колажу, використовуючи різні матеріали та реалістичні деталі.

Презентація результатів (10 хвилин):

Кожен учень показує свій колаж та коротко пояснює свій твір: обрані елементи, задум та особливості створення.

Підсумок (5 хвилин):

Закріплення отриманих знань та навичок.

Обговорення робіт учнів, підведення підсумків уроку та висловлення вражень.

Використані матеріали:

Фотографії зображень морських пейзажів.

Різні види паперу: кольоровий, текстурний тощо.

Ножиці, клей, фарби, пензлики та інші ручні матеріали для колажу.

Оцінювання:

Оцінка за активність на уроці та якість виконаної роботи.

Звернення уваги на творчий підхід, оригінальність та композицію роботи.

Цей план-конспект має за мету створити заняття, що сприяє розвитку художніх здібностей та творчого мислення учнів через власне творче виявлення у мистецтві.

Під час пояснення техніки колажу на уроці мистецтва, для досягнення максимального результату, необхідно застосовувати різноманітні методи та прийоми, що сприяють кращому розумінню учнями матеріалу та стимулюють їх творчий підхід.

Важливим методом є демонстрація на конкретних прикладах. Показ різних колажів або крок за кроком процесу створення колажу на конкретних прикладах допоможе учням краще усвідомити техніку та послідовність дій.

Також варто зазначити метод візуалізації через презентації чи відеоматеріали. Використання презентацій або коротких відеороликів з показом техніки колажу може бути корисним для учнів, особливо для тих, хто краще сприймає інформацію через візуальні матеріали.

Необхідним для впровадження в навчальний процес є метод інтерактивного навчання. Запропонуйте учням можливість активно долучитися до пояснень, задавати питання та висловлювати свої думки щодо процесу створення колажу. Це сприятиме залученню уваги та активній участі.

Також метод роботи на прикладах із життя важливо активно впроваджувати в навчальний процес, адже використання прикладів з реального життя, де колаж використовувався в мистецтві чи дизайні, може допомогти учням уявити застосування цієї техніки в практиці.

Метод "Крок за кроком". Розбиття процесу створення колажу на послідовні кроки та пояснення кожного кроку окремо дозволить учням легше орієнтуватися та розуміти, що потрібно робити на кожному етапі.

Важливість методу практичної демонстрації полягає у тому, щоб не лише розповідати, а й показувати учням наочно, як використовувати різні матеріали, інструменти та техніки для створення колажу. Це може бути демонстрація різних способів накладання матеріалів, комбінування кольорів тощо.

Метод запитання та обговорення обумовлений залученням учнів через запитання, що спрямовані на роздуми про те, як вони можуть використовувати колаж у власних творчих проектах, або які емоції чи асоціації вони відчують, працюючи з різними матеріалами.

Комбінація цих методів та їх активне застосування в навчальному процесі зумовлює досягнення найбільшої ефективності та результативності, а саме допомагає вчителю якнайкраще пояснити техніку колажу на уроці мистецтва та сприяє кращому розумінню та засвоєнню матеріалу учнями.

Також варто зауважити, що окрім комбінування та активного впровадження різних методів та прийомів, а також дотримання дидактичних принципів, в освітньому процесі особливе місце відводиться компетентностям вчителя. Вони є ключовими для успішної роботи в освітній сфері, особливо при вивченні мистецтва та впровадженні нових технік, таких як колаж. До ключових компетентностей відносять : професійну та методичну компетентність, комунікативні навички, індивідуалізація та адаптація, творчість та стимулювання креативності, організаційні навички, рефлексія та самовдосконалення.

Професійна компетентність: Розуміння мистецьких принципів та технік, які використовуються в колажі. Вчитель повинен мати глибокі знання про матеріали, техніки та історію колажу.

Методична компетентність: Уміння створювати ефективні плани уроків, використовувати наочні матеріали, розробляти практичні завдання та демонструвати техніку створення колажу.

Комунікативні навички: Здатність чітко та доступно пояснювати учням процес створення колажу, надихати їх на творчість та сприяти відкритому обміну думками та ідеями.

Індивідуалізація та адаптація: Вміння адаптувати підходи до навчання відповідно до потреб та рівня здібностей учнів, надаючи підтримку та стимулюючи індивідуальний розвиток.

Творчість та стимулювання креативності: Здатність стимулювати учнів до креативного мислення, експериментування та відкритості до нових ідей у процесі роботи з колажем.

Організаційні навички: Уміння організовувати уроки, робочі майданчики, відбирати та підготовлювати матеріали для створення колажу.

Рефлексія та самовдосконалення: Здатність аналізувати свою роботу, вдосконалювати методи та підходи на основі власного досвіду та отриманого фідбеку.

Висновки до 3 розділу

Зважаючи на дидактичні засади впровадження колажу на заняттях з мистецтва НУШ, можна зробити висновок, що колаж стає важливим інструментом для розвитку творчих та мисленневих здібностей учнів. Він сприяє візуальному вихованню, розвитку уяви та вмінню працювати з різноманітними матеріалами, що сприяє формуванню комплексної освіти учнів за принципами Нової української школи (НУШ).

Застосування колажного мистецтва в НУШ вимагає врахування дидактичних принципів для забезпечення ефективного навчання та розвитку учнів. Цей метод сприяє розвитку творчих здібностей, формуванню критичного та аналітичного мислення, підвищенню естетичного сприйняття, відповідаючи цілям Нової української школи.

Розвиток художніх здібностей через колаж вимагає створення сприятливого середовища для творчості. Підтримка учнів у виборі стилю та експерименти з матеріалами сприяють їхньому творчому розвитку. Групові проекти розвивають комунікативні навички, а навчання аналізу своїх та чужих робіт підвищує художні здібності учнів. Такий підхід якнайкраще сприяє самореалізації та розвитку творчості через мистецтво.

ВИСНОВКИ

Під час виконання кваліфікаційної роботи був проведений докладний аналіз мистецтвознавчої, психологічної, педагогічної та професійної літератури. Цей аналіз відіграв ключову роль у визначенні основних термінів, таких як «колаж», «деконтекстуалізація та реконтекстуалізація», «фрагментарність та цілісність», «асоціація та контекстуалізація», «пародія та культурний код», «автентичність та віртуальність», що стосуються обраної теми, оскільки вони є ключовими для розуміння та розкриття контексту дослідження кваліфікаційної роботи..

Результати роботи, які були отримані під час роботи над дослідженням дають змогу зробити наступні висновки:

Було висвітлено широкий образ різноманітних аспектів колажного методу, починаючи від теоретичних основ історії мистецтва до практичної реалізації на уроках.

Дослідження показує, що колажне мистецтво має глибокі корені у мистецтві ХХ століття, пройшло значний розвиток та впливало на формування сучасних художніх течій.

Висвітлено вплив різноманітних течій, таких як кубізм, дадаїзм, сюрреалізм, на формування та розвиток колажу як художньої техніки.

Дослідження показало, що колаж використовується для створення унікальних художніх образів, сприймання яких глядачем відбувається через взаємодію з різноманітними елементами композиції.

Розроблено і виконано декоративні композиції у техніці колажу, з докладним описом кожного етапу виконання

Виявлено роль образотворчого мистецтва у формуванні особистості учнів, а також визначено дидактичні засади, які зумовлюють впровадження колажного методу у навчальний процес. Висвітлено значущість, роль та вплив колажного мистецтва на розвиток не тільки художніх здібностей учнів, а й формування всебічно розвиненої особистості в умовах Нової української школи

Запропоновано методичні рекомендації та розроблено план-конспект, які демонструють способи ефективного використання колажу для розвитку художніх здібностей учнів на уроках образотворчого мистецтва.

Також звертаючи увагу на вище перераховане, можна зробити висновок, що вивчення та використання колажного методу у процесі навчання мистецтва має значний педагогічний та художній потенціал, сприяючи розвитку творчих здібностей учнів та сприяючи їхньому художньому розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арнхейм Р. Искусство и визуальное восприятие. [Електронний ресурс]. – URL: <https://booksonline.com.ua/view.php?book=148945> (дата звернення: 05.09.2023 р.).
2. Білецька О. Мистецтво колажу в освітньому процесі. Київ: Освіта, 2020.
3. Blake P. The Art of Collage. Thames & Hudson, 2009.
4. Brommer G. Collage Techniques: A Guide for Artists and Illustrators. Watson-Guptill, 2010.
5. Буровкіна Л. А. Про підходи до вирішення питань методики навчання образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва. Сучасні тенденції образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва і дизайну. 2017. №1. С. 66-71.
6. Васильєва О., Поклад І. Розвиток творчої особистості дитини в образотворчій діяльності. Київ: Мистецтво та освіта, 2002. С 42 -43.
7. Гіпстерс З. Мистецтво як засіб художньо-естетичного виховання. Рідна школа. 2001.№9. С. 60-63.
8. Голембовська Л.С. Декоративна інтерпретація академічних завдань з живопису/Л.С. Голембовська // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Мистецтвознавство. Архітектура. – 2011. – № 3. – С. 100-104.
9. Горбач І. Мистецтво композиції в колажі. Київ: АртПрес, 2021.
10. Горбачев Д. Український художній авангард: маніфести, публіцистика, бесіди, спогади, листи. 2021. Видавництво: дух і літера. 640 с.
11. Гриневич Л. Колаж у візуальному мистецтві. Київ: Інтерпрес, 2020.
12. Гудовсек О. А. Становлення і розвиток естетичного виховання учнів у позашкільних закладах України(1954-1991pp.): автореф. дис.канд.пед.наук:13.00.01-загальна педагогіка та історія педагогіки. Рівне. 2011.

13. Гурбан О. Мистецтво колажу в контексті сучасних мистецьких течій. Львів: Видавництво ЛНУ імені І. Франка, 2015.
14. Енциклопедія сучасної України [Електронний ресурс]. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=4447 (дата звернення: 07.10.2023 р.).
15. Зінкевич В.М. Колаж як засіб естетичного розвитку дитини / В.М. Зінкевич [Електронний ресурс]. – URL: <https://bit.ly/3UVrMO1> (дата звернення: 14.07.2023 р.) .
16. Ідак Ю. В., Клименюк Т. М., Лясковський О. Й., Основи об'ємно-просторової композиції. Львів. 2020. 212 с.
17. Історія дослідження колажу [Електронний ресурс]. – URL: <http://kmbu.com.ua/?p=1449> (дата звернення: 23.09.2023 р.).
18. Іттен Й. Мистецтво кольору: Суб'єктивний досвід і об'єктивне пізнання як шлях до мистецтва : навч. посіб. Київ : ArtHaus, 2022. 96 с.
19. Кардашов В. М. Теорія і методика викладання образотворчого мистецтва : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Видавничий дім «Слово», 2007. 269 с.
20. Кириченко М. А., Кириченко І. М. Основи образотворчої грамоти. Київ : Вища школа, 2002. 190 с.
21. Krysa D. Collage: Contemporary Artists Hunt and Gather, Cut and Paste, Mash Up and Transform. Chronicle Books, 2014.
22. Колаж у сучасному мистецтві [Електронний ресурс]. – URL: <https://bit.ly/3X2hWfe> (дата звернення: 13.06.2023 р.).
23. Костецький А. Колаж: історія, техніка, мистецтво. Київ: Смолоскип, 2019.
24. Коваленко В. Мистецтво колажу: практичні аспекти. Харків: АртПринт, 2018.
25. Котляр В. П. Основи образотворчого мистецтва і методика художнього виховання дітей; навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Київ. 2006. 200 с.

26. Кравченко О. Візуальне мислення: колаж в контексті сучасного мистецтва
Київ: Критика, 2020.
27. Краєвський Д. Сучасний колаж: мистецтво синтезу. Харків: Промінь, 2021.
28. Красюк І. О. Інноваційний підхід до навчання майбутніх педагогів – стратегія сучасної української школи. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. Суми: СумДПУ імені А.С. Макаренка. 20-21 квітня 2021 рік. URL: www.pedscience.sspu.edu.ua (дата звернення: 02. 03. 2023).
29. Кригін Л.В. Антологія колажу. Київ: Мистецтво, 2018.
30. Кригін Л.В. Колаж як вид мистецтва: історія, теорія, практика. Київ: Мистецтво, 2014.
31. Кригін Л.В. Колаж як сучасне мистецтво. Київ: Видавництво Старого Лева, 2017.
32. Кригін Л.В. Мистецтво колажу. Київ: Видавництво Львівської Політехніки, 2016.
33. Кригін Л.В. Сучасний колаж. Львів: Артбукс, 2019.
34. Кригін Л.В. Філософія колажу. Київ: Український центр духовності та культури, 2022.
35. Levin G. The Age of Collage: Contemporary Collage in Modern Art. Gestalten, 2013.
36. Литвиненко М. Техніка колажу: від ідеї до втілення. Київ: Український мистецький центр, 2022.
37. Ліотар Ж.Ф. Ситуація постмодерну. Філософська і соціологічна думка
Вип. 5-6, 1995. – С. 15-38
38. Лысенко А. Движение формы и цвета в среде. Харьков : Фавор ЛТД, 2010.
54 с.
39. Лысенко А. Движение формы и тона в цветонасыщенной среде. Харьков :
Фавор ЛТД, 2011. 76 с.
40. Масол Л. М. Мистецтво. Рівень стандарту. Профільний рівень 10-11 класи.
[URL:https://pidruchnyk.com.ua/1340-mistectvo-masol-10-11-klas.html](https://pidruchnyk.com.ua/1340-mistectvo-masol-10-11-klas.html) (дата
звернення 10.10.2023).

41. Мельник І. Мистецтво колажу та його філософія. Харків, 2018.
42. Маклюен. М. «Розуміння Медіа Зовнішні розширення людини». Філософська і соціологічна думка Вип. 8-9 1995. – С. 37-78
43. Михайленко В. Є., Яковлев М. І. Основи композиції. (геометричні аспекти художнього формотворення) : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Каравела, 2004. 304 с.
44. Ничкало Н. Г. Вчений – педагог – митець Оксана Петрівна Рудницька. Теоретичні та методичні засади неперервної мистецької освіти: зб. матеріалів науково-методологічного семінару. Чернівці: Зелена Буковина, 2008. С. 28–32.
45. Нова українська школа URL: <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення : 07. 03. 2023).
46. Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів VII педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О. П. Рудницької (26 квітня 2010 р.). Чернівці: Зелена Буковина. 2010. 412 с.
47. Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей: зб. матеріалів X Міжнар. наук.-практ. конф. Педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О. П. Рудницької (24 грудня 2013 р.). Чернівці: Зелена Буковина. 2013. 420 с.
48. Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи: збірка наукових праць. Випуск 10. Київ: Інститут реклами, 2007. 275 с.
49. Петренко М. Колаж як інструмент самовираження в мистецтві. Львів: КнигоСфера, 2022.
50. Писанко М. М. Рух, простір і час в образотворчому мистецтві. Київ: Мистецтво, 2000. 128 с.
51. Пічкур М. О. Теорія і практика композиції : навч. посіб. Харків : Пром-Арт, 2021. 188 с.
52. Пічкур М.О. Навчальний посібник: Теорія і практика композиції. Кольорова. Київ. 2022. 238 с.

53. Пішак С.М., Стеценко Т.Ю. Технології мистецької освіти. Київ: Издат-во «Калита», 2016.
54. Полякова А. І., Божко М. К. Образотворче мистецтво. Харків, 2002. 118 с.
55. Полякова Н. Історія та сучасність колажного мистецтва в Україні. Львів: АртБукс, 2017.
56. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 15.10.2023).
57. Рибалка В. Р. Навчальний посібник: Психологія розвитку творчої особистості. Київ. ІЗМН. 1996. 135 с.
58. Richter H. DADA: Art and Anti-Art.- London: Thames and Hudson, 1978.-P. 116.
59. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навчальний посібник. Київ: Навчальна книга – Богдан, 2014. 360 с.
60. Сотська Г, Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. Херсон: Видавництво «Стар», 2016. 52 с.
61. Статті про українських художників. URL : <https://uartlib.org/article/> (дата звернення: 10.03.2023).
62. Ткаченко В. Інноваційні методи викладання мистецтва в початковій школі. Харків: Генеза, 2019.
63. Туриніна О.Л. Психологія творчості : навчальний посібник. Київ. 2007. 160 с.
64. Фіногенова О. В. Образотворче мистецтво. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2018.
65. Flood R., Нортман L., Gioni M. Collage: The Unmonumental Picture. Phaidon Press, 2007.
66. Чернінг М. Креативність та техніка: як стати митцем-колажистом. Київ: Майстер-клас, 2021.
67. 10 ключових компетентностей нової української школи. [Електронний ресурс]. – URL: <https://bit.ly/3TCwiQt> (дата звернення: 15.07.2023 р.).

ДОДАТКИ

Додаток А

Рис. 1.1. Любов Мірошніченко
«Фантастичні замальовки 2», 2019

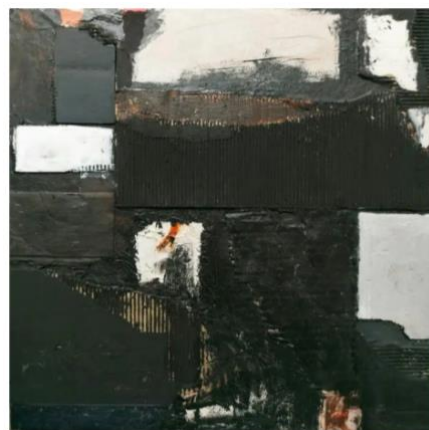

Рис. 1.2. Василь Локатир
«Без назви 95», 2023

Рис. 1.3. Джузеппе Арчімбольдо

Рис. 1.4. Пабло Пікассо

«Весна», 1573

Рис. 1.5. Роберт Делоне
«Місто Париж», 1912

«Гітара та скрипка», 1912

Рис. 1.6. Жорж Брак
«Пляшка рому», 1914

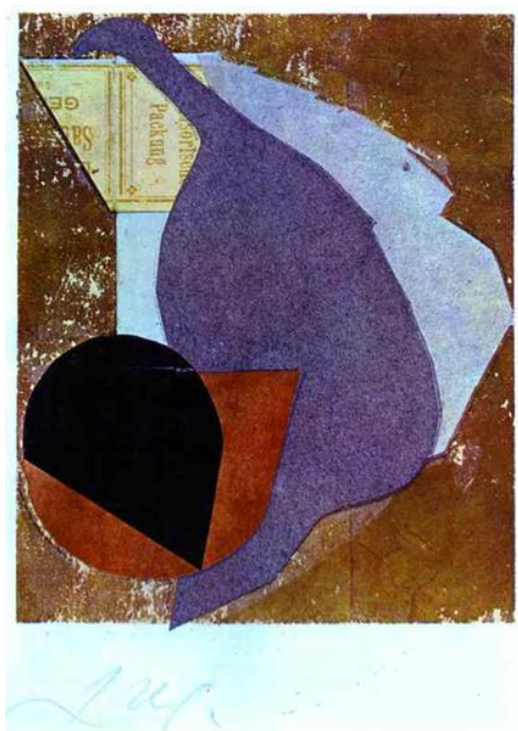

Рис. 1.7 Ганс Арп
«До мого народження», 1914

Рис.1.8. Курт Швіттерс
«Merz Picture 32A (The Cherry Picture)», 1921

Рис. 1.9. Марсель Дюшан
«Monte Carlo bond», 1924

Рис.1.10 Річард Гамільтон
«Інтер'єр», 1964

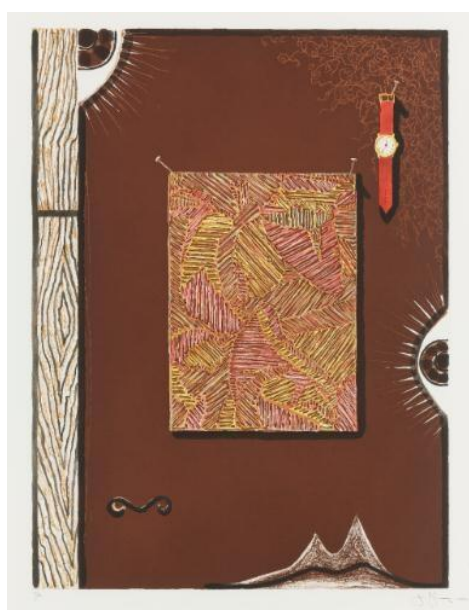

Рис. 1. 11. Джаспер Джонс
«Обличчя та годинник», 1996

Рис.1.12 Сергій Параджанов
«Бабусине горіхове варення», 1986

Додаток Б

«Форми присутності»

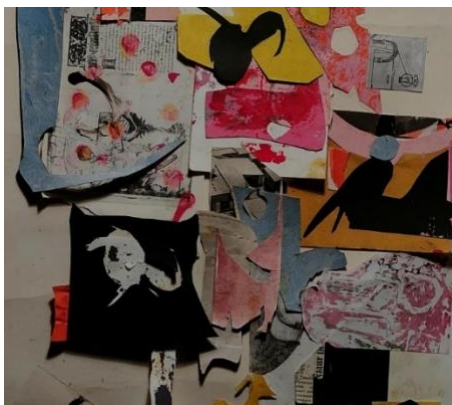

Рис. 2. 1-3. Пошуки композиційного рішення. Форескізи композиції в матеріалі.

Рис. 2. 4. Інтеграція в діджитал. Фіналізація основного варіанту композиції

«Кіберготика»

Рис. 2. 5-7. Формування композиції в матеріалі. Інтеграція у діджитал.

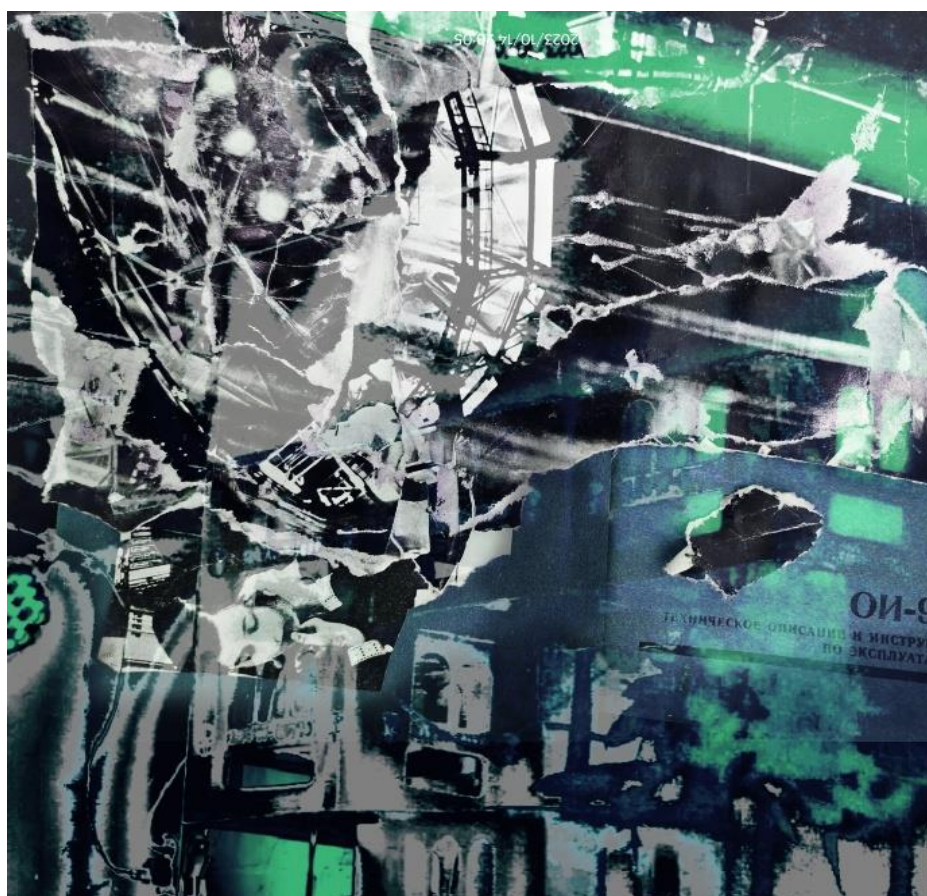

Рис. 2. 8. Вирішення тональних нюансів. Виконання оригіналу композиції.

«Ландшафт знаку»

Рис. 2. 9-12. Відібрані фотоматеріали для діджитал колажу

Рис. 2. 13. Створення цифрового форскізу

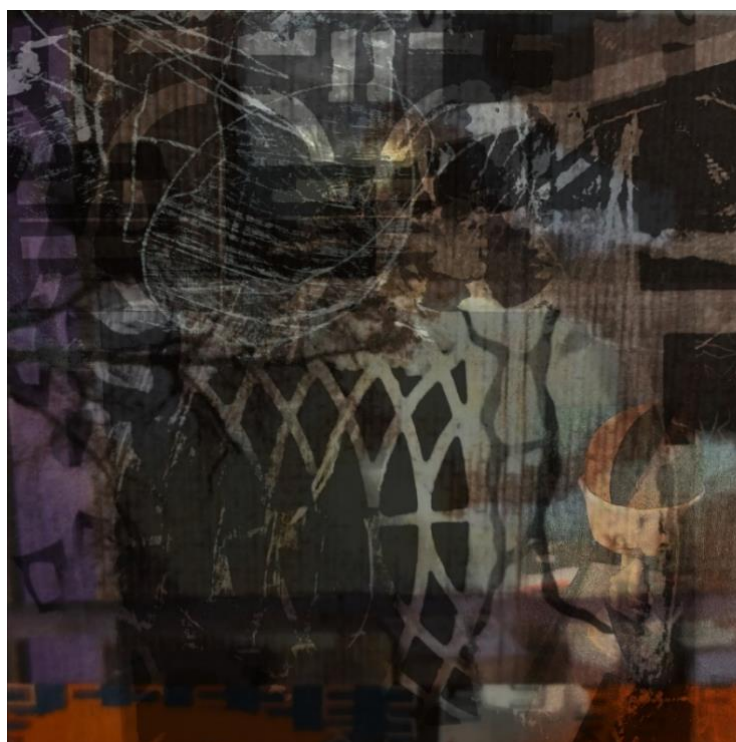

Рис. 2. 14. Вирішення оригіналу композиції.

«Виправка об'єктного»

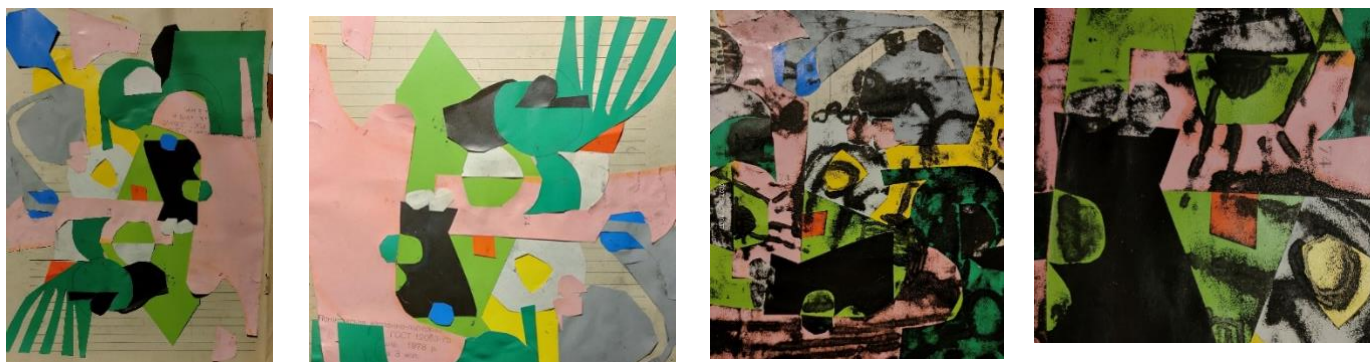

Рис. 2. 15-16. Формування форескізу композиції.

Рис 2. 17-18. Використання диатипії на сформованій композиції

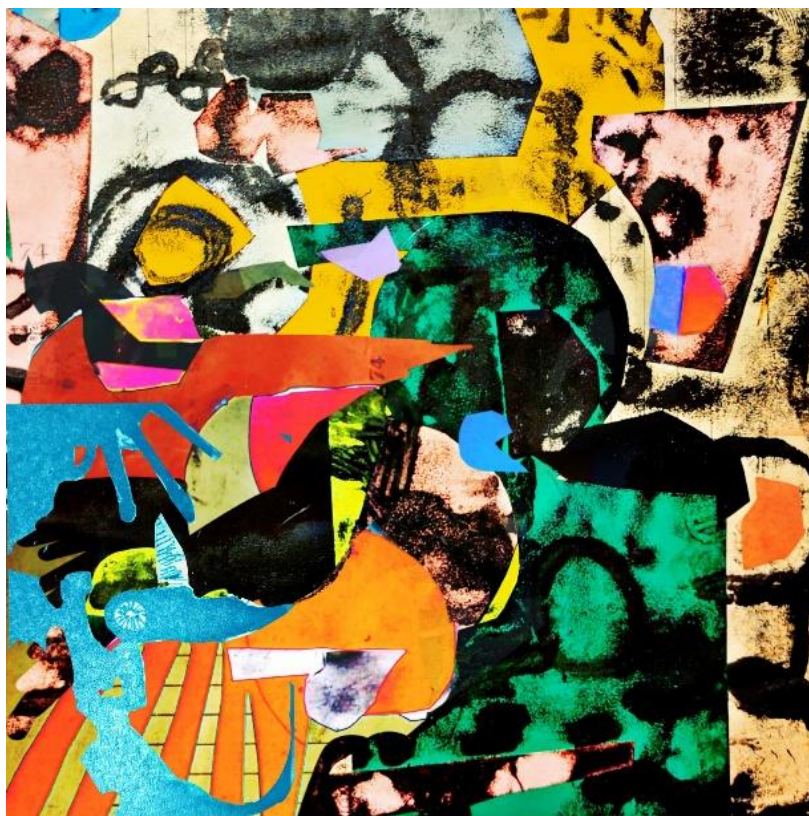

Рис 2. 19. Інтеграція колажу у діджитал формат
Вирішення колориту та довершення композиції

«Синергія пластик»

Рис. 2. 20-23. Створення фрескізів у діджитал варіанті.

Колористичні варіації фінальної композиції.

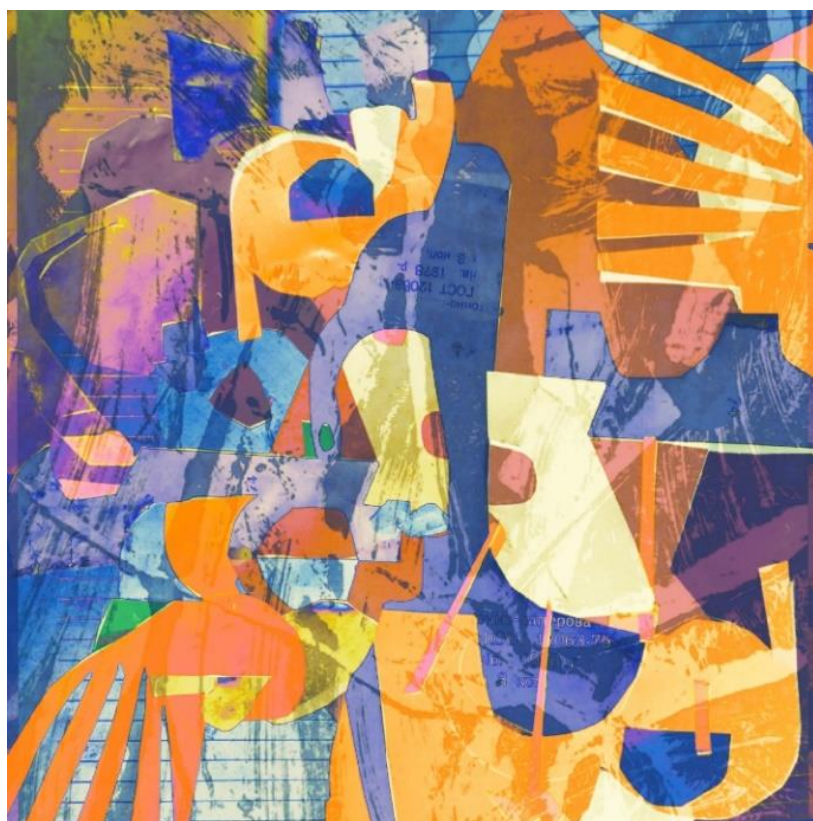

Рис. 2. 24. Фінальний варіант композиції

Рис. 3. 1-7. Поетапне виконання колажу

Програми дисципліни за вибором «Декоративні засоби виразності у техніці колажу» 11 клас

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА:

Вибірковий курс «Декоративні засоби виразності у техніці колажу» призначений для розвитку творчих та художньо-творчих здібностей учнів 11 класу. Програма передбачає вивчення техніки колажу, яка є важливим елементом сучасного образотворчого мистецтва та сприяє розвитку художніх навичок.

Пропонований курс «Декоративні засоби виразності у техніці колажу» розроблено з урахуванням потреб учнів 11 класу та спрямований на розширення їхніх творчих та художніх можливостей. Цей курс є важливим етапом в підготовці учнів до вибору художньо-технічного профілю.

Метою даного курсу є вивчення та впровадження в практику технік колажу як ефективного засобу виразності в мистецтві. Курс спрямований на розвиток творчих здібностей, поглиблення знань про художні техніки та формування інтересу до художньої діяльності.

Завдання курсу:

- Розвиток творчого мислення та художніх здібностей.
- Оволодіння технікою колажу як засобом виразності.
- Вивчення декоративних прийомів у створенні колажів.
- Поглиблення знань про різноманітні матеріали для колажу.
- Розширення кругозору в галузі сучасного образотворчого мистецтва.

Основні теми курсу:

1. Вступ до техніки колажу: історія та сучасність.
2. Матеріали та інструменти для створення колажів.
3. Основні прийоми композиції та виразності у колажі.
4. Декоративні елементи у колажі: кольори, форми, текстури.

5. Технічні аспекти створення колажів: різні техніки та методи.

6. Створення власних творчих колажів.

Учні повинні:

- Розуміти основні концепції техніки колажу та її використання у сучасному мистецтві.
- Володіти навичками вибору та використання різноманітних матеріалів для колажу.
- Застосовувати декоративні прийоми для досягнення виразності у власних творчих проектах.
- Створювати оригінальні колажі, використовуючи різні техніки та декоративні елементи.

Учні повинні мати знання:

- Основи історії та сучасності мистецтва.
- Властивості різних матеріалів для колажу.
- Основні принципи композиції та виразності у мистецтві.

Учні повинні вміти:

- Створювати колажі з використанням різних технік та елементів.
- Застосовувати декоративні прийоми для досягнення конкретних виразних ефектів.
- Розробляти власні творчі проекти у техніці колажу.

Оцінювання:

Оцінювання здійснюється на основі активності на уроках, участі в творчих проектах, виконання індивідуальних та групових завдань, а також якості власних творчих робіт.

Організація та методи викладання:

Уроки будуть включати лекції, практичні заняття та обговорення творчих робіт. Для підтримки творчого розвитку учнів, буде надано можливість виражати свої ідеї та експериментувати з різними матеріалами. Групові та індивідуальні проекти сприятимуть співпраці та обміну ідеями серед учнів.

Література:

Кригін Л.В. Мистецтво колажу. Київ: Видавництво Львівської Політехніки, 2016.

Кригін Л.В. Сучасний колаж. Львів: Артбукс, 2019.

Коваленко В. Мистецтво колажу: практичні аспекти. Харків: АртПринт, 2018.

Учні будуть оцінюватися на основі:

1. Активності та участі на уроках.
2. Якості виконання творчих завдань.
3. Здатності до виразного вираження ідей у техніці колажу.
4. Розвитку критичного та творчого мислення.

Рекомендації для учнів:

- Активно брати участь у творчих проектах та обговореннях.
- Експериментувати з різними матеріалами та техніками.
- Регулярно вивчати літературу з теми та вдосконалювати свої навички.

Цей курс розроблено з урахуванням індивідуальних потреб та можливостей учнів, сприяючи їх творчому розвитку та формуванню високого інтересу до мистецтва колажу.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Розділ, тема	Кількість годин		
		Практичних	Теоретичних	Всього
1	Актуальні художні стратегії. Історичний контекст			
2	Основи модерністичного формування	3	14	17
2,1	Пап'є коле. Історія винаходу техніки «колаж»	2		2
2,2	Пластичні види, прийоми та методи зіставного зображення.	3		3
2,3	Принципи формування цілого. Композиційний базис. Ритм. Маса. Пластика.	3	1	3
2,4	Фактура. Текстура. Їх тональні особливості.	3	1	3
2,5	Художня умовність, та шляхи її досягнення засобами колажа. Композитивний архетип. Пастиш.	3	1	3
3	Фото з бабусиною альбому, технічна-схема та дитячий малюнок». Різноманітність колажних матеріалів.	17	1	18

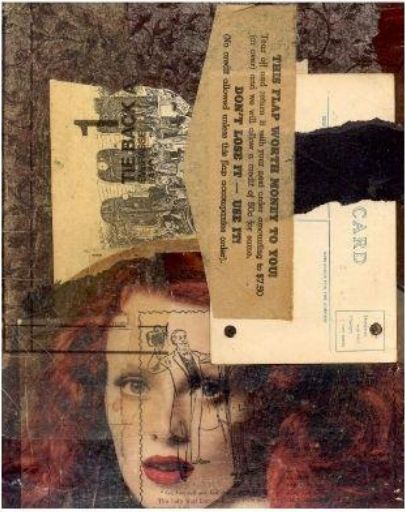

3,1	Текст як текстура. Дослідження текстового модуля у якості текстурного патерна.	3		3
3,2	Пейзажна фотографія, як текстурний матеріал.	3		3
3,3	Текстуральні експерименти.	4		4
3,4	Фігуративна фотографія, та її виражальна мова.	4		4
3,5	Класичні художні артефакти, як предмет колажного пастишу.	3		3
4	Експериментування в матеріалі.	30	1	31
4,1	Фігуративний іронічний колаж-шарж.	5		5
4,2	Ілюстративний, фігуративний колаж до літературного твору за шкільною програмою.	5		5
4,3	Комбіноване зображення, як поліграфічний матеріал. Колаж як метод у дизайн індустрії	5		5
4,4	Створення плакату-афіші до кінофільму Ж.Кокто «Кров поета»	5		5
4,5	Створення афіші до публічної лекції з проблем екології «Еко платформи»	5		5
4,6		5		5
5	Відвідування виставки сучасного мистецтва	4		4

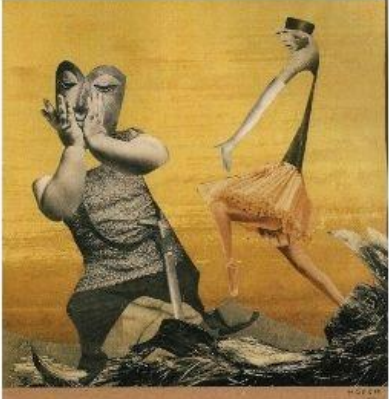

	Разом	61	9	70
--	--------------	-----------	----------	-----------

Додаток Д

1		Урок-бесіда	Актуальні художні стратегії. Історичний контекст.	Графічні матеріали, презентація.
2		Урок-бесіда Перегляд презентації по темі	Основи модерністичного формотворення	Репродукції картин, фотографії, ручки, папір, ноутбук
2.1		Урок засвоєння нових знань	«Пап'є коле». Історія винаходу.	Папір, олівці, картон, клей Інтерактивна презентація

2,2		Комбінований урок	Пластичні види,прийоми та методи зіставного зображення.	Фотографії, репродукції творів майстрів, професійних художників, гуаш, папір,картон,клей.
2,3		Комбінований урок	Принципи формування цілого. Композиційний базис. Ритм,маса,пластика.	Репродукції значущих творів,папір,картон,клей.
2,4		Комбінований урок	Фактура,текстура. Їх тональні особливості.	Папір різної щільності,тону та кольору,оргаліт,фанера,шкіра,войлок,льноняна матерія,жерстяні пластини,фарба,фактурні акрилові пасти.

2,5		Комбінований урок	Художня умовність, та шляхи її досягнення засобами колажа. <u>Композитивний архетип.</u> <u>Пастици</u>	Репродукції творів майстрів, професійних художників, фотоальбоми, вінтажні папери, технічні і посібники, різноманітна спеціальна література, ілюстраційні сторінки, клей
3		Комбінований урок	Фото з бабусинового альбому, технічна-схема та дитячий малюнок». Різноманітність колажних матеріалів.	Газети, текст різного розміру та формату, папір різних тональностей і фактур, клей

4		Експериментування в матеріалі		Папір, фотоматеріали, кореспонденція, репродукції, картон, клей
4.1		Комбінований урок	Фігуративний іронічний колаж-шарж	Папір, картон, фарба, клей, репродукції
4.2		Комбінований урок	Ілюстративний, фігуративний колаж до літературного твору за шкільною програмою.	Демонстрація творів майстрів, професійних художників, репродукції, папір, клей, картон, інші матеріали.

4.3		Урок засвоєння нових знань	Комбіноване зображення, як поліграфічний мвтріал. Колаж як метод у дизайн індустрії	Діджитал презентація, папір, клей, корресонденція, картон, ін.
4.4		Комбінований урок	Створення плакату-афіші до кінофільму Ж.Кокто «Кров поэта»	Відеопрограва ч, папір, картон, клей

4.5		Комбінований урок	Створення афіші до публічної лекції з проблем екології «Еко платформи»	Фотокорреспонденція, картон, папір, оргаліт, деревообробні відходи, фарба, термоклей
5		Комбінований урок	Відвідування виставки сучасного мистецтва	